

▶ PŘÍBĚH KRKONOŠSKÉ TUNDRY str. 14

▶ ČESKO VYUŽÍVÁ **MODERNIZAČNÍ FOND** NAPLNO str. 6

▶ **PŘÍKLAD PRO LESY** POSTIŽENÉ KŮROVCOVOU KALAMITOU str. 13

▶ PŘINÁŠÍME **PŘEHLED VÝZEV** NAPŘÍČ PROGRAMY str. 18

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

letošní topná sezóna je celkem dlouhá, jako by platilo ono rčení o dubnu a kamnech, za kterými budeme.

I když kamna ani kotle ještě nevyhasly, je třeba přemýšlet nad další topnou sezónou. Je potřeba myslet na to, že od září 2024 bude provoz starých kotlů na tuhá paliva zakázaný. I proto je tu další kolo kotlíkových dotací

pro nízkopříjmové domácnosti s možností vyplatit peníze dopředu. Ptejte se na vašem krajském úřadě.

A když už budete měnit kotel, můžete se také mrknout, jestli by se nešikla nějaká ta energetická úspora. A zase – lze na ni získat peníze z programu Nová zelená úsporám či Nová zelená úsporám Light, o kterém píšeme v našem článku.

Ještě do třetice zůstaneme u tepla. Mnohým z nás stačí otočit kolečkem u radiátoru a teplo přiváděné z dálky zútulní naše domovy. Toto teplo se vyrábí v teplárnách, jejichž modernizace je rovněž velmi důležitá. Myslím na ni Modernizační fond, o jehož úspěšném čerpání je další text. Dozvíte se také, že dotace mohou získat teplárny nejen na nové zdroje energie, ale také na trubky a rozvody. Pokud jste si v dětství jako autor tohoto textu hráli u horkovodních trubek, tak možná právě ty se zmodernizují.

Dále v Prioritě skládáme pestrou mozaiku úspěšných projektů. Například v Kyškovcích, což je vesnice na pravém břehu Labe, si opravili kulturní dům. A protože se blíží doba dovolených a teplejšího počasí, mohu doporučit Polabí jako krásnou krajinu k výletu. Můžete se vydat také do Krkonoš, o kterých si lze přečíst něco v reportáži. Anebo objet místa některých projektů přihlášených do Adapterra Awards, o kterém se zmiňujeme také.

Příjemné čtení vám přeje

JAN RÖDLING
šéfredaktor

MŽP spustilo další vlnu populárních kotlíkových dotací pro nízkopříjmové domácnosti

MŽP a SFŽP ČR vyhlásily novou výzvu kotlíkových dotací a zveřejnily její finální podmínky. Některé kraje začnou žádosti přijímat už během léta. **Výzva s alokací 1,7 miliardy korun pokryje zhruba 15 tisíc výměn pro nejzranitelnější domácnosti, zejména seniory a domácnosti pobírající příspěvek na bydlení.**

Spolufinancováno Evropskou unií

Ministerstvo životního prostředí

To není drb!

Kotlíkové dotace vám zaplatí až 95% nákladů na pořízení nového kotle.

A co víc! Nyní nepotřebujete mít na kontě desítky tisíc korun, stát vám je dá předem. Cesta k dotaci je snadná, více na www.kotlikydotace.cz.

00 1. ZÁŘÍ 2024
ZÁKAZ KOTLŮ
1. A Z. EMISNÍ TŘÍDY

Zájemci mimo tuto skupinu mohou využít dotace na výměnu zdrojů z Nové zelené úsporám, která od září nově nabídne i příspěvek na výměnu starých plynových kotlů za tepelná čerpadla.

Výměnou jednoho kotle se ovzduší ušetří o ročně vypuštěných 40 kg prachu, v určitých případech to ale může být i více než 180 kg nebezpečných prachových částic. Data Českého hydrometeorologického ústavu ukazují, že v době kotlíkových dotací, konkrétně mezi lety 2016 a 2021, došlo ke zmenšení území Česka zasaženého nadlimitními koncentracemi karcinogenního benzo[a]pyrenu, který produkuje především lokální vytápění, z 25,9% na 6,1%. Zároveň klesl i podíl populace zasažené nadlimitním znečištěním z 55,7% na 20,0%. Navzdory pozitivnímu posunu zůstává situace v řadě míst neuspokojivá, proto je pokračování kotlíkových dotací v dalších letech velmi žádoucí.

Od září 2024 začne ze zákona platit zákaz vytápění starými kotli na uhlí nebo dřevo, které nedosahují alespoň 3. emisní třídy.

Ministerstvo životního prostředí poskytuje na jejich výměnu dotace již od roku 2015 a díky velmi úspěšnému programu kotlíkových dotací už bylo vyměněno přes 103 tisíc kotlů a vyplaceno přes 11 miliard korun. V současné době je hrubým odhadem třeba vyměnit ještě 150 tisíc neekologických kotlů.

„Od začátku letošního roku nabízíme domácnostem nejvíce ohroženým energetickou chudobou dotace na zateplení z programu Nová zelená úsporám Light. Nyní jdeme dál a poskytneme jim prostřednictvím krajů také velmi výhodné dotace na výměnu starých neekologických kotlů. Tím si domácnosti zajistí úspornější vytápění a zároveň se vyhnou pokutě, která by jim za provoz starých kotlů od září příštího roku hrozila,“ zdůrazňuje ministr životního prostředí Petr Hladík.

Z evropských fondů je na kotlíkové dotace vyhrazeno dalších 1,7 miliardy korun. „Peníze z evropských fondů chceme využít pro nízkopříjmové domácnosti, které mohou získat až 95% podporu na výměnu emisně nevyhovujících kotlů na tuhá paliva. Konkrétně se jedná o náhradu za tepelné čerpadlo nebo kotel na biomasu, o podporu mohou domácnosti

zažádat i v případě, že si zastaralé zařízení vymění už dříve. Základní podmínkou je, že k výměně došlo po 1. lednu 2021, žádosti mohou podávat seniři čerpající starobní důchod, invalidé ve 3. stupni invalidity či domácnosti, které čerpají příspěvek na bydlení. A kromě toho bude poskytována zálohově, takže domácnostem bude stačit mít naspořenou jen malou část vlastních prostředků. Předpokládáme, že si o dotaci na výměnu kotle zažádá zhruba patnáct tisíc žadatelů,“ připomíná ministr práce a sociálních věcí Marian Jurečka.

Administraci žádostí včetně vyplácení finanční podpory mají ve své gesci kraje, které mají i povinnost umožnit žadatelům poskytnutí zálohy ve výši minimálně 60% z dotace. Záloha bude žadateli uvolněna na základě zálohové faktury vystavené dodavatelem, po dokončení a doložení realizace bude zbylá částka uvolněna na základě doložení všech potřebných dokladů.

Všechny kraje vyhlásí výzvy do konce června a žádosti začnou elektronicky přijímat po-

Některé kraje nám už avizovaly, že s příjmem žádostí nechtějí otálet a žádosti začnou přijímat během léta, aby domácnosti měly co nejméně času na zrealizování výměny ještě před začátkem topné sezony

stupně od letních prázdnin. „Některé kraje nám už avizovaly, že s příjmem žádostí nechtějí otálet a žádosti začnou přijímat během léta, aby domácnosti měly co nejméně času na zrealizování výměny ještě před začátkem topné sezony,“ informuje ředitel Státního fondu životního prostředí ČR Petr Valdman.

O finanční podporu na výměnu kotle nepřichází ani ostatní domácnosti, pro které je tu 50% podpora z programu Nová zelená úsporám. V něm si žádost může podat každý bez prokazování výše příjmů, a navíc má možnost výměnu kotle rovnou zkombinovat i s dalšími úspornými opatřeními, která výsledný úsporný efekt ještě zvýší. „Pokud jde o zdroje tepla na vytápění, aktuálně je v NZÚ největší zájem o dotace na tepelná čerpadla. Od října 2021 jsme podpořili přes dvacet tisíc nových tepelných čerpadel a každý měsíc přijímáme zhruba tisícovku dalších žádostí,“ doplňuje Petr Hladík a pokračuje: „V tomto směru připravujeme v programu NZÚ od září další rozšíření. Vedle starých kotlů na tuhá paliva bychom chtěli přispívat i na výměnu plynových kotlů za tepelná čerpadla, detaily této zcela nové pod-
pory představíme v květnu.“ ●

Hejtmani uhelných regionů podepsali **vodíkové memorandum**

Memorandum Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje je **společným krokem ke spolupráci v oblasti využití vodíku**, a to jak v oblasti podpory aplikace vodíkových technologií, tak v koordinaci rozvoje konceptu „vodíkových údolí“.

V návaznosti na memorandum podepsali hejtmani s ministrem životního prostředí Petrem Hladíkem také deklaraci, která vyjadřuje společný zájem na dosahování klimatických cílů, kvalitě životního prostředí a prosperitě České republiky a jejich regionů.

Cílem memoranda je podpořit spolupráci uhelných regionů tak, aby reálně docházelo k jejich transformaci na prosperující regiony 21. století.

„V Modernizačním fondu podporujeme výrobu a využití vodíku ve všech otevřených programech, kde je na veškeré jejich aktivity alokováno dohromady 13 miliard korun. Zejména v programu RES+ je možné získat dotaci na fotovoltaiku s akumulací do výroby zeleného vodíku. Zároveň projednáváme návrh na úpravu Modernizačního fondu tak, abychom dokázali zvětšit podporu pro vodík například tím, že v programech umožníme zvyšování podílu biometanu a vodíku v soustavě. Podporu přináší i Operační program Spravedlivá transformace (OPST). Jen v Moravskoslezském kraji chtějí v OPST vyčlenit zhruba jednu miliardu korun na komplexní podporu celého vodíkového řetězce od vývoje přes výrobu až po finální využití v dopravě nebo průmyslu,“ řekl ministr životního prostředí Petr Hladík.

Ústecký, Moravskoslezský a Karlovarský kraj jsou dlouhodobě hlavními dodavateli energie pro celé Česko, významnými centry průmyslu a vysokého školství. Firmy sídlící v těchto regionech jsou proto schopny vodík vyrábět a integrovat vodíkové technologie do svých výrobních programů. Univerzity v Moravskoslezském a Ústeckém kraji mají navíc značné znalosti a možnosti spolupracovat s dalšími českými a světovými akademickými pracovišti, aby rozvoj vodíku podpořily výzkumy a přilákaly studenty do nově se etablovujících oborů.

„Cílem Ústeckého kraje je zachovat si význam energetického srdce Česka i v rámci energetické transformace. Proto máme vytvořenu krajskou vodíkovou strategii a definovány cíle, ke kterým chceme dojít. V regionu jsou již připraveny vodíkové projekty, např. vodíková mobilita ve městě Ústí nad Labem, záměr kraje využít vodíkových vlaků a široká škála rozvojových aktivit podnikatelských subjektů. V Ústeckém kraji tak existuje potenciál pro rozvoj uceleného hodnotového vodíkového řetězce od jeho výroby přes efektivní způsoby skladování a distribuce

až po jeho využití v nejrůznějších oblastech průmyslu, v neposlední řadě v oblasti bezemisní mobility a snižování energetické náročnosti budov. Další mezikrajská spolupráce přispěje k rozvoji vodíkové infrastruktury a především ke koordinovanému zajištění financování těchto aktivit,“ řekl hejtman Ústeckého kraje Jan Schiller.

Kraje jsou připraveny realizovat velké „vodíkové“ projekty, a to jak na straně výroby vodíku, tak na straně užití. Dohodly se proto nejen na spolupráci mezi sebou, ale vytvořily k tomu platformy pro spolupráci veřejného, soukromého a akademického sektoru.

„Elektromobilita a vodíková mobilita je jistá budoucnost. Vozidla s alternativním pohonem produkují méně škodlivin. Zejména vodíkový pohon je čistý a naprosto čistá může být i budoucnost i jeho výroba. Elektřinu a vodík si umíme vyrobit sami, což nám dává jistou svobodu a nezávislost na ruském plynu a ropě. Pracujeme na tom, aby u nás vzniklo další české ‚Hydrogen Valley‘, kde energetiku a dopravu založenou na fosilních palivech nahradí vodíkové technologie. Proto jsme společně s univerzitami a podniky založili Vodíkový klastr. Nyní má doacet osm partnerů, vedle Moravskoslezského kraje a Vysoké školy báňské – Technické univerzity Ostrava řadu velkých i menších firem, které se hodlají aktivně podílet na výrobě zařízení pro výrobu, distribuci a užití vodíku. Postupně tak vytváříme nové, progresivní a inovativní průmyslové odvětví, kde najde práci velký počet lidí a které pomůže kraji v budoucnu fungovat bez spalování uhlí,“ uvedl hejtman Moravskoslezského kraje Ivo Vondrák.

Transformující se uhelné regiony budou společně usilovat o co nejnvhodnější nastavení evropské a české legislativy tak, aby nejen u nich v krajích bylo možné dobře rozvíjet výrobu, distribuci a spotřebu vodíku.

„Jsem velmi rád, že jsme podpisem memoranda získali ke spolupráci dva velmi silné partnery. Moravskoslezský a zejména Ústecký kraj již mají s touto problematikou zkušenosti, které pro nás budou velmi cenné. Karlovarský kraj již nechal zpracovat studii, která ukazuje, jakým směrem se můžeme v oblasti vodíku ubírat. V současné době otevíráme také otázku vodíku ve veřejné dopravě, naše kroky teď budou směřovat k tomu, abychom jej mohli postupem času využívat jako zdroj energie pro veřejnou dopravu,“ uvedl hejtman Karlovarského kraje Petr Kulháněk. ●

► Nová zelená úsporám Light nabídne ohroženým domácnostem další miliardy korun na zateplení a **zcela nově i na solární ohřev vody**

Prostředky na financování programu na úsporná opatření pro domácnosti s nižšími příjmy Nová zelená úsporám Light (NZÚ Light) budou navýšeny z původní 1,5 miliardy na 6 miliard korun. Kromě zateplení mohou žadatelé od května nově získat 90 tisíc korun na pořízení termických nebo fotovoltaických systémů na ohřev vody, které jejich domácnostem pomohou ušetřit i více než 10 tisíc korun ročně.

První měsíce od spuštění Nové zelené úsporám Light potvrdily, že správně nastavené parametry podpory úsporných opatření a rozsáhlý poradenský systém dokázaly oslovit přesně ty zájemce, pro které byl program koncipován. Více než 23 tisíc žadatelů z řad seniorů a domácností pobírajících příspěvek na bydlení si řeklo už o bezmála 3 miliardy korun na snadno realizovatelné renovace pomáhající čelit vysokým cenám energií.

„Žájem o zateplení rodinných domů a rekreačních objektů využívaných k trvalému bydlení je stále opravdu velký. I těm nejzranitelnějším skupinám obyvatel se díky NZÚ Light dostalo masivní pomoci a program jim umožnil přečkat letošní krizovou zimu. A nejen to, úsporná opatření pomohou šetřit výdaje na vytápění i v dalších letech,“ uvádí Petr Hladík, ministr životního prostředí a dodává: „Rozhodnutí navýšit alokaci o další 3 miliardy korun bylo logickou reakcí na neustávající příliv žádostí o dotace na snadné úspory a na efektivní renovace. Chceme i nadále podporovat ohrožené domácnosti a posilovat jejich energetickou nezávislost.“

Pokračující etapa úspěšného programu pro nízkopříjmové domácnosti Nová zelená úsporám Light získá další 3 miliardy korun z Modernizačního fondu a nabídne kromě podpory zateplení i možnost čerpat dotační podporu na instalaci systému ohřevu teplé vody pomocí sluneční energie.

„Enormně rostoucí zájem o podporu fotovoltaických systémů v klasické Nové zelené úsporám naznačuje, že i v budoucnu bude fotovoltaika jednou z nejžádanějších technologií na cestě za úsporami výdajů za energii. Jsme přesvědčeni, že i nízkopříjmové domácnosti mají mít možnost využívat energii ze slunce. Proto rozšíříme podporu v NZÚ Light i na instalace solárních systémů, které dokážou pokrýt až 80 % spotřeby energie na ohřev vody a domácnostem tak ušetřit tisíce korun,“ doplňuje ministr Hladík.

V novém programovém období přinese Nová zelená úsporám Light kromě stávajících dotací ve výši až 150 tisíc korun na zateplení včetně výměny oken a vchodových dveří i možnost získat dalších 90 tisíc korun na pořízení termického nebo fotovoltaického systému na ohřev vody. O dotaci si budou moct zažádat i ti, kteří již finanční prostředky z NZÚ Light čerpali, a stejně jako v pilotní výzvě bude možno čerpat dotaci zálohově. „Celkově tak mohou

Foto: ©Shutterstock/Beautiful landscape

nízkopříjmové domácnosti z NZÚ Light získat na energeticky úsporné renovace domů téměř čtvrt milionu korun,“ zdůrazňuje Petr Hladík.

„U dvoučlenné domácnosti tvořené například seniory se může jednat o roční úsporu kolem 4 tisíc korun, u čtyřčlenné rodiny využívající fotovoltaický ohřev vody se úspora může vyšplhat i přes 10 tisíc korun za rok. Pokud si nízkopříjmové domácnosti v rámci programu Nové zelené úsporám Light zažádají až o 90 tisíc korun na pořízení některého z termických či fotovoltaických systémů, získají do budoucna velmi zajímavý zdroj na výrobu teplé vody pro svoji domácnost, díky kterému budou v této oblasti méně ekonomicky závislé na vývoji cen energií,“ říká ministr práce a sociálních věcí Marian Jurečka.

Nová etapa NZÚ Light plynule naváže na tu stávající. Příjem žádostí v první výzvě byl ukončen k 30. dubnu 2023 a hned 2. května 2023 se otevřel příjem žádostí podle

nových pravidel. Všechny parametry z první výzvy zůstávají stejné, v nové fázi programu bude stávající nabídka rozšířena o možnost čerpat prostředky na pořízení solárních systémů ohřevu vody. Zde, na rozdíl od zateplení, které je možné realizovat i svépomocí, musí montáž systému provést odborně způsobilá osoba držící oprávnění podle zákona 406/2000 Sb., o hospodaření energií.

„Žadatelé nemusí spekulovat, která z etap je pro ně výhodnější, ani odkládat podání své žádosti. Ti, kteří už svoji žádost na zateplení v první výzvě podali a chtějí v úsporách pokračovat, si jednoduše podají novou žádost o dotaci na soláry,“ připomíná ředitel Státního fondu životního prostředí ČR Petr Valdman.

Co se v novém období nemění, je i bezplatná poradenská síť. Zástupci místních akčních skupin a konzultačních středisek EKIS a mEKIS pomáhají zájemcům o dotace získávat informace o možnostech dotací a bezproblémově projít celým procesem od podání žádosti až po doložení realizace.

„Podpora nízkopříjmových rodin pro nás zůstává prioritou i do budoucna. Rozšíříme nabídku podporovaných opatření a posílujeme i poradenskou síť NZÚ Light. V nejbližších týdnech bude spuštěna registrace poradců z řad MAS a EKIS, abychom v průběhu května mohli poradcům začít distribuovat identifikační průkazy. Každý zájemce o dotaci si tak bude moci jednoduše prověřit, že jedná s proškoleným odborníkem, který je oprávněn bezplatně poradenství v Nové zelené úsporám Light poskytovat,“ uzavírá Petr Valdman.

Dotací program Nová zelená úsporám Light byl spuštěn 9. ledna 2023. Díky němu mohou senioři, lidé pobírající příspěvek na bydlení nebo lidé s hendikepem rychle a bez finančních bariér provést jednoduchá opatření s velkým efektem trvalých úspor energií. Na realizaci mají domácnosti jeden rok a žádat lze i zpětně na opatření provedená po 12. září 2022. Na rozdíl od klasické Nové zelené úsporám nemusí mít žadatelé peníze dopředu našetřené, protože dotaci až 150 tisíc korun dostanou zálohově ještě předtím, než se do stavebních prací pustí. Výše dotace může být až 100%. Od 2. května 2023 mají lidé možnost získat dalších 90 tisíc korun na pořízení termického nebo fotovoltaického systému na ohřev vody. ●

U dvoučlenné domácnosti tvořené například seniory se může jednat o roční úsporu kolem 4 tisíc korun, u čtyřčlenné rodiny i přes 10 tisíc korun za rok.

► Opravte si rybníček a pomozte se zadržováním vody v krajině

Na dílčí opravy malých vodních nádrží je vyčleněno více než 30 milionů korun. Jejich majitelé či nájemci tak mohou získat finance například na opravy hrází, odtěžení sedimentu či výsadby keřů a stromů na březích. Výzva byla pro žadatele právě otevřena.

„Malých vodních nádrží jsou v naší krajině tisíce a některé často potřebují jen částečnou opravu, aby plnily svou funkci v krajině. Právě proto nyní otevřeme novou výzvu z Národního plánu obnovy, která jejich dílčí rekonstrukci umožní,“ popisuje Pavel Pešout z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

„K obnově vodního režimu naší krajiny vede kombinace mnoha kroků. Čím více tění, rašelinišť, rybníků, alejí, meandrujících potoků a řek či remízků, tím pomaleji voda z krajiny odtéče. Různými dotačními programy se proto snažíme vlastníky či nájemce motivovat, aby k ozdravení naší krajiny přispěli. Chceme, aby možnosti podpory byly co nejširší,“ konstatuje Petr Hladík, ministr životního prostředí.

Podporu na dílčí opravy malých vodních nádrží (MVN) lze získat na realizaci jedné nebo více z těchto činností: odtěžení, uložení, rozprostření materiálu (sedimentu), výstavba nebo rekonstrukce technických objektů (hráz, výpustné zařízení, bezpečnostní přeliv atp.), výsadby doprovodných břehových porostů. Předpokladem k získání dotace je, že dílčí rekonstrukce MVN povede (postačí) k dlouhodobému udržení existence biotopu a k zachování schopnosti zadržet vodu v krajině.

Výzva se vyhlašuje pro podprogram 165 – Adaptace vodních, nelesních a lesních

ekosystémů na změnu klimatu. Maximální výše podpory je 2,5 milionu korun na 80 % uznatelných nákladů (tj. pro maximální výši podpory je nutné, aby uznatelné náklady byly minimálně ve výši 3,125 milionu korun). Žadatelem ani majitelem MVN nesmí být subjekt, který má jako hlavní či vedlejší ekonomickou činnost sladkovodní akvakulturu. MVN také nesmí být využívány k chovu ryb a drůbeže pro komerční účely.

Podrobné informace včetně příručky pro žadatele jsou na stránkách dotačního portálu Finance pro přírodu a krajinu. V případě dotazů je možné se obrátit na pracovníky příslušného regionálního pracoviště AOPK ČR.

Peníze nabídne také další výzva, která je určena na zpracování studií k posouzení potenciálu zadržování vody v krajině a návrhů konkrétních opatření, která mohou pomoci. ●

► MŽP vyhlásilo národní výzvu k předkládání žádostí o podporu z národních zdrojů alokovaných pro program LIFE 2023

Ministerstvo životního prostředí vyhlásilo 17. dubna 2023 národní výzvu na spolufinancování projektů předkládaných v rámci programu LIFE v oblastech Životní prostředí a Opatření v oblasti klimatu. **Součástí výzvy je finanční podpora přípravy a zpracování projektové dokumentace a podpora spolufinancování partnera projektu.**

Národní výzva je určena žadatelům, kteří předkládají žádost o podporu na financování standardních akčních projektů a koordinačních a podpůrných akcí vyhlášených Evropskou komisí v letošním roce.

„Ministerstvo životního prostředí pro tento rok počítá s celkovou finanční podporou 90 milionů korun: 77 milionů korun půjde na spolufinancování projektů, 3 miliony korun na přípravu projektové dokumentace a 10 milionů korun na spolufinancování partnerů projektu,“ vysvětluje ministr životního prostředí Petr Hladík.

„Snažíme se českým žadatelům z programu LIFE maximálně pomáhat. Podpora z národní výzvy je jedním z opatření, které zvedlo zájem na národní i evropské úrovni,“ říká ředitel odboru finančních a dobrovolných nástrojů MŽP Tomáš Kazmierski a pokračuje: „Potvrdil to i loňský rok. Dnes už víme, že v evropské výzvě 2022 máme prozatím podpořeny tři projekty. Projekt ClimArchBase vytváří klimatickou vzdělávací platformu pro odborníky v oblasti architektury a nemovitostí. Projekt LIFE in Salt Marshes se zabývá problémem degradace, eutrofizace a ztráty druhové a stanovištní rozmanitosti osmi lokalit lučních mokřadů N2000 a projekt LIFE4ZOO řeší spotřebu vody a nízkou

odolnost vůči jejímu nedostatku v zoologických zahradách.“

Hlavní změnou oproti minulému roku je navýšení podpory na jeden projekt z původních 15 na 20 milionů korun. Spolufinancování projektu tedy může činit max. 20 milionů korun a současně 20 % z konečných způsobilých výdajů projektu.

Na přípravu projektové dokumentace může být poskytnuta podpora až 40 tisíc korun, mimořádně až 80 tisíc korun, na jeden projekt. Jestliže bude žádost schválena Evropskou komisí v rámci výzvy unijního programu LIFE, může žadatel získat dokonce zvýšenou podporu na přípravu projektové dokumentace až 200 tisíc korun. Spolufinancování partnera projektu může činit až 1,5 milionu korun na jednoho partnera.

Poskytnutí finančních prostředků je podmíněno úspěchem projektů v evropské výzvě vyhlášené Evropskou komisí a předložením projektových návrhů splňujících požadavky národní výzvy programu LIFE.

„Program LIFE je dobrým zdrojem na financování nápadů podnikatelů i malých, středních i velkých firem. Využívat jej mohou i neziskové organizace, kraje, města, vysoké školy nebo vědecko-výzkumné instituce, jejichž snahou je aplikovat výsledky své práce ve výrobě. V Česku se aktuálně s národní podporou realizují třeba projekty zaměřené na praktické uplatnění inovativní technologie pro čištění vod kontaminovaných pesticidy, revitalizaci rašelinišť a obnovu přírodního vodního režimu v horských oblastech nebo ochranu páchníka hnědého v EVL Poodří,“ doplňuje ministr Hladík.

Unijní program LIFE prostřednictvím projektů plní své poslání, kterým je přispět k přechodu na udržitelné oběhové energeticky účinné hospodářství založené na energii z obnovitelných zdrojů, které je odolné vůči změně klimatu, a zároveň přispět k zastavení úbytku biologické rozmanitosti a k řešení degradace ekosystémů.

Dotazy k vyhlášené výzvě je možné zasílat v průběhu celé výzvy na e-mailovou adresu life@mzp.cz. Další informace o programu jsou dostupné na webu MŽP nebo programu LIFE. ●

► Česko využívá Modernizační fond naplno. Zdvojnásobil se výkon fotovoltaiky

Nejdéle běžící dotační program MŽP a SFŽP ČR na podporu energeticky úsporného bydlení – Novou zelená úsporám – čekají od září výrazné změny. **Dotace budou dostupné pro více domácností, cesta k penězům se zjednoduší a program nově nabídne prostředky i na výměnu nejstarších plynových kotlů za tepelná čerpadla.** Příjem žádostí za současných podmínek skončí 30. června 2023, ve vylepšené podobě se opět otevře od září.

Foto: archiv SFŽP ČR

Za pouhé dva roky od vzniku Modernizačního fondu rozběhlo Ministerstvo životního prostředí postupnou proměnu české energetiky. Investice do nových obnovitelných zdrojů podporuje stovkami miliard korun z výnosů z prodeje emisních povolenek. Modernizační fond pomáhá Česku se zajišťováním energetické bezpečnosti a náhradou fosilních paliv bez finančního zatížení spotřebitelů. Ve využívání prostředků patříme mezi nejúspěšnější země Evropské unie. Důkazem toho jsou stovky podpořených projektů zásadního významu a před Evropskou komisí (EK) obhájené investice ve výši přibližně 185 miliard korun.

Letošní rok navíc čeká Modernizační fond řada změn. Rozroste se o další oblasti podpory a díky reformě systému EU pro obchodování s emisemi dojde k navýšení financí v něm až na 500 miliard korun do roku 2030.

Do povědomí české veřejnosti se Modernizační fond dostal v dubnu 2021, kdy Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci se Státním fondem životního prostředí ČR spustily první dotační výzvy. Aktuální bilance je patnáct vyhlášených výzev ve čtyřech programech, doposud 450 schválených projektů v oblastech, jako jsou teplárny, výstavba solárních elektráren či energetické úspory v průmyslu ETS, a téměř dvacet tisíc podpořených domácností v programu Nová zelená úsporám Light. Právě o něj se Mo-

dernizační fond letos rozšířil, aby mohl lépe pomáhat proti energetické chudobě.

Nová solární vlna

Nejvíce podpořených projektů v Modernizačním fondu míří do oblasti výstavby nových solárních elektráren. Ty stát podporuje jak na střechách budov, tak na zemi. V případě pozemních instalací jde však o jasně vymezené podmínky pro plochy horší bonity nebo o průmyslově znečištěné lokality, například oblasti dotčené těžbou uhlí. Díky investicím z Modernizačního fondu bylo od roku 2022 podpořeno téměř 2 000 MW instalovaného výkonu pro výrobu čisté elektřiny. Ročně se tak ušetří zhruba 65 tisíc tun uhlí, což je v přepočtu 1 400 naložených vagónů. Kromě toho se sníží emise CO₂ o 1,6 milionu tun.

„Za necelé dva roky běhu Modernizačního fondu jsme schválili podporu pro fotovoltaické elektrárny, díky kterým se zvýšil český solární výkon téměř na dvojnásobek. Jejich celkový výkon o síle téměř 2 GW (konkrétně 1 975 MWp) odpovídá roční spotřebě energie již zhruba 750 tisíc domácností. Výstavba nových solárních elektráren probíhá zejména v uhelných regionech – na území Moravskoslezského, Ústeckého a Karlovarského kraje. Využíváme tedy oblasti tradičně spojené s energetikou, ale nyní jim dáváme impuls v podobě bezuhlíkových řešení, která pomohou zlepšit životní prostředí v Česku,“ okomentoval ministr životního prostředí Petr Hladík výsledky úvodní

etapy Modernizačního fondu. „Nejuvětší zájem zaznamenáváme v programu RES+, který cílí na výstavbu malých i větších fotovoltaických elektráren a kde máme schváleno již 416 projektů. V 31 případech z nich jde o komunální fotovoltaické elektrárny realizované malými obcemi či městy,“ doplnil ministr Hladík.

„Hezkým příkladem odpovědného přístupu municipality je obec Kačice ve Středočeském kraji, kde se rozhodli pro instalaci FV systémů včetně bateriového úložiště na budovu obecního úřadu a domu s pečovatelskou službou. Ročně tak spotřebují o 31 MWh elektřiny méně, což v řeči peněz může představovat roční úsporu kolem 124 tisíc korun,“ přibližuje konkrétní projekty Petr Valdman, ředitel Státního fondu životního prostředí ČR, který zajišťuje kompletní administraci a vyplacení peněz z Modernizačního fondu.

„Česká energetika potřebuje rychlou výstavbu nových obnovitelných zdrojů energie, aby postupně nahrazovala uhlí a zajistila energetickou bezpečnost. Fotovoltaiky, které vyrostou díky podpoře Modernizačního fondu, jsou klíčem k zajištění levné a čisté energie do budoucna. Nová etapa rozvoje klasických solárních elektráren energetiky je navíc jasně nasměrovaná do průmyslově znečištěných lokalit nebo na méně úrodnou půdu. V dalších letech se mohou přidat tzv. agrovoltaiky, které spojí výhody zemědělství i výroby čisté energie a Modernizační fond s jejich podporou počítá,“ hodnotí přínosy rozběhu Modernizačního fondu Martin Sedlák, koordinátor kampaně Zkrotíme energii.

V cestě k dosažení energetické soběstačnosti a bezpečnosti hraje Modernizační

fond důležitou roli. Nepostradatelný je i pro teplárny, kterým prostřednictvím programu HEAT pomáhá s přechodem od špinavých na čisté zdroje energie. „Schválené projekty pro oblast teplárenství povedou ročně k takovému snížení emisí CO₂, které zachytí asi 280 milionů stromů. Pro představu to odpovídá přibližně 14 % celkového počtu stromů v Česku,“ doplňuje ministr Hladík.

500 miliard na dekarbonizaci

Letošní rok navíc čeká Modernizační fond řada změn. Rozroste se o další oblasti podpory a díky reformě systému Evropské unie pro obchodování s emisemi dojde k navýšení disponibilních prostředků až na 500 miliard korun do roku 2030. V březnu se Státnímu fondu životního prostředí ČR podařilo před EIB (Evropskou investiční bankou) a EK obhájit investiční schémata pro modernizaci rozvodů tepla v soustavách zásobování tepelnou energií (v rámci programu HEAT) a pro energetické úspory ve veřejných budovách nebo i příspěvek pro dosahování vyššího energetického standardu veřejných novostaveb (v rámci programu ENERGOV).

Díky revizi směrnice o EU ETS bude mít Fond navíc víc než trojnásobnou finanční kapacitu, než se původně předpokládalo. V roce 2021 se počítalo s částkou 150 miliard, koncem loňského roku to už bylo přibližně 390 miliard a aktuální optimistické scénáře naznačují, že by alokace mohla šplhat až k 500 miliardám. „Všechny tyto změny se do stávající podoby Modernizačního fondu samozřejmě promítnou. Aktualizovaný programový dokument bychom chtěli vládě předložit ve druhém čtvrtletí letošního roku a počítáme mimo jiné i rozšířením počtu stávajících deseti programů,“ upřesňuje Petr Valdman.

Příjem žádostí běží aktuálně v pěti otevřených výzvách, dvě z nich využijí na výstavbu solárních elektráren obce, města a jejich společnosti, další dvě jsou zaměřeny na zdroje a technologie pod programem ENERGOV ETS a poslední je otevřena pro modernizaci tepláren. Do konce roku počítá SFŽP ČR s vypsaním nových výzev na podporu rozvodů tepelné energie (duben 2023), následovat bude výzva pro Prahu na snížení energetické náročnosti veřejných budov. V druhé polovině roku se spustí dotace z programu LIGHTPUB na modernizaci veřejného osvětlení a pokračovat budou i výzvy na podporu výstavby FVE. V plánu je i vyjednávání investičních schémat a spuštění výzev pro oblast dopravy.

Právě snížení energetické náročnosti veřejných budov v Praze bude další oblastí, kam se zaměří pozornost Modernizačního fondu. Doposud se k tomu využívaly výzvy Operačního programu Životní prostředí 2021+, jako tomu bylo i v případě kompletně zmodernizované budovy Tiskárny Ministerstva vnitra, p. o., která se díky 50milionové dotaci z evropských fondů zateplila a instalovalo se v ní sedm tepelných čerpadel a řízené větrání s rekuperací. Náklady na spotřebu elektrické energie se výrazně snížily pořízením fotovoltaických panelů na střechu budovy a také zavedením energetického managementu. ●

Miliarda z Modernizačního fondu pomůže zefektivnit rozvody tepla

Nová dotační výzva Modernizačního fondu se zaměřuje na sítě dálkového vytápění. Díky jejich modernizaci se ušetří energie a zefektivní přenos tepla. Výzva HEAT č. 1/2023 je určena pouze pro území hlavního města Prahy.

Foto: ©Shutterstock/Kletr

Nové trubky, moderní předávací stanice na horkovodech, rozvoj a propojování stávajících soustav zásobování tepelnou energií a nové technologie související s distribucí tepelné energie, na to vše mohou jít nově vypsané dotace z Modernizačního fondu. V právě zveřejněné výzvě je k dispozici jedna miliarda korun, alokace se případně může dále navyšovat.

Výzva HEAT č. 1/2023 je dalším krokem k modernizaci teplárenství. Modernizační fond už dříve podpořil projekty tepláren částkou přes 22 miliard korun a stále je otevřena výzva HEAT č. 1/2022, která umožňuje čerpat peníze na přechod tepláren na čistší zdroje energie.

Nynější výzva se zaměřuje na sítě, které zásobují domácnosti a firmy teplem. Je to další logický krok v procesu modernizace teplárenství, vedle zdrojů je potřeba zefektivnit i rozvody. Díky tomu se zlepší energetická účinnost, sníží se potřeba primární energie z neobnovitelných zdrojů a ve výsledku poklesnou také emise CO₂.

Právě zveřejněná výzva je určena pouze pro území hlavního města Prahy. O peníze mohou žádat vlastníci stávajících sou-

stav zásobování tepelnou energií (SZTE) dle energetického zákona, kteří disponují licencí na rozvod tepelné energie, nebo vlastníci SZTE, kteří licencí nedisponují, ale infrastruktura je provozována subjektem s výše uvedenou licencí.

Žadatelé mohou získat dotaci na modernizaci a rekonstrukci stávajících soustav zásobování tepelnou energií včetně předávacích stanic. Peníze jsou určeny také na instalaci a modernizaci technologických zařízení souvisejících s distribucí tepelné energie, kam patří například řídicí a zabezpečovací systémy a systémy přenosu dat. Výzva myslí i na rozvoj a propojování stávajících sítí, je možné vybudovat i novou větev soustavy či propojit stávající větve. Naopak není možné požádat o peníze na výstavbu nových soustav, dotace z této výzvy se netýkají ani zdrojů tepla a nejsou podporovány modernizace SZTE mimo území hlavního města Prahy.

Maximální výše podpory se liší dle velikosti podniků: velký podnik může získat podporu až 30 %, střední podnik až 40 % a malý podnik až 50 % způsobilých výdajů. Žádosti je možné podávat od 26. dubna 2023 do 30. listopadu 2023. ●

▶ Do soutěže **Adaptterra Awards** se letos přihlásilo 115 projektů

Zvyšování teploty, vlny veder, přehřívání měst, častější období sucha, ale i náhlé přívalové srážky jsou **problémy související s klimatickou změnou, na něž si budeme muset zvyknout a zároveň se na ně lépe připravit.**

Celostátní soutěž Adaptterra Awards, kterou letos již popáté pořádá Nadace Partnerství ve spolupráci s Integra Consulting, oceňuje adaptační projekty zaměřené na měnění se klimatické podmínky. Soutěž je podpořena Norskými fondy a Státním fondem životního prostředí ČR. Letos se do soutěže přihlásilo 115 realizací ze všech krajů republiky. O těch, kdo postoupí do finále, rozhodne odborná porota. Finalisty pořadatelé zveřejní na začátku srpna na webu soutěže www.adaptterraawards.cz.

Vlny veder v létě obtěžují, ohrožují zdraví obyvatel, mají vliv na ekonomiku i sociální vztahy, zvyšují kvůli klimatizaci energetické zatížení měst i náklady obyvatel za elektřinu. K tomu přidejme stále častější nerovnoměrnou distribuci srážek, kdy četná období sucha střídají přívalové srážky, které naše krajina ani plochy ve městech nejsou schopny zasáknout. „Soutěž Adaptterra Awards cíleně hledá projekty reagující na tyto dopady klimatické změny z oblastí, jako jsou revita-

lizace veřejných prostranství, budování krajinných proků, zpřirodňení vodních toků, hospodaření v lesích, adaptace firemních areálů a průmyslových center, soukromých i veřejných budov. Máme obrovskou radost, že se jich letos přihlásilo sto patnáct, což je zatím nejvíc v historii soutěže. Budeme tak moci ocenit nejlepší z nich a doplnit naši veřejně přístupnou databázi příkladů z praxe o další inspiraci,“ říká koordinátorka soutěže Andrea Křivánková z Nadace Partnerství.

Celostátní kolo soutěže Adaptterra Awards se dělí do pěti hlavních kategorií: Volná krajina, Zastavěná území, Náš domov, Pracovní prostředí a Cena sympatie. Z došlých přihlášek vybírá finalisty i vítězné projekty prvních čtyř uvedených kategorií odborná porota, Cenu sympatie uděluje veřejnost v internetovém hlasování. „Mezi sto patnácti přihlášenými najdeme například energeticky úspornou sportovní halu Borky v Kolíně, bytový dům Green Port v pražských Strašnicích či proměnu areálu továrny na bydlení Cihlovka 2 v Hradci Králové. K dalším inspiračním příkladům patří i hospodárné

zavlažování fotbalových hřišť v Havířově či rekonstrukce ulic v Roudnici nad Labem. Do kategorie Volná krajina pak podalo přihlášku třeba Povodí Moravy s revitalizací tříkilometrového úseku Bečvy nebo studio MS architekti s realizací lesoparku na původně zemědělské půdě Bohumíně,“ jmenuje některé ze soutěžních projektů Michael Hošek z Integra Consulting, jeden z pořadatelů soutěže.

Vítězové Adaptterra Awards 2023 získávají finanční odměnu či věcnou cenu od partnerů soutěže. O Ceně sympatie rozhoduje od 1. srpna do 15. října veřejnost prostřednictvím online hlasování na webu soutěže. Vítěze internetového hlasování ocení finanční odměnou ve výši 50 tisíc korun. Kromě toho soutěž udělí také speciální ocenění nejlepším projektům z Prahy, Moravskoslezského a Jihomoravského kraje či regionů sousedících s Rakouskem. Vítězné projekty pořadatelé vyhlásí 1. listopadu 2023 na tematicky zaměřené konferenci v Praze. ●

Foto: Nadace Partnerství

HLAVNÍ KATEGORIE SOUTĚŽE A CENY PRO VÍTEŽE

Volná krajina – finanční odměna ve výši 100 000 Kč

Zastavěná území – finanční odměna 50 000 Kč

Náš domov – fotovoltaický set

Pracovní prostředí – tepelné čerpadlo vzduch-vzduch v hodnotě 90 000 Kč

Cena sympatie – finanční odměna 50 000 Kč

STÁTNI FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

SPECIÁLNÍ OCENĚNÍ

Cena Prahy (nejlepší projekt na území města Prahy)

Cena Moravskoslezského kraje (nejlepší projekt na území Moravskoslezského kraje)

Cena Jihomoravského kraje (nejlepší projekt v Zastavěném území v rámci Jihomoravského kraje)

Cena českého příhraničí (nejlepší projekt na území Jihočeského, Jihomoravského kraje či Kraje Vysočina)

Cena rakouského příhraničí (nejlepší projekt na území Horního či Dolního Rakouska)

Foto: Tomáš Čihák

Foto: Monika Vajpustková

PŘÍKLADY PŘIHLÁŠENÝCH PROJEKTŮ

1. Lesopark Na Panském v Bohumíně
2. Sportovní hala Borky v Kolíně
3. Rekonstrukce ulice Stadická v Roudnici nad Labem
4. Zalesňování na lokalitě Nové Veselí
5. Renaturace řeky Bečvy
6. Zaměřování holin technologií Field Map

► Konec obřích logistických a nákupních center na nejkvalitnější zemědělské půdě. Novela zákona o ochraně zemědělského půdního fondu **pomůže též rozvoji agrolvoltaiky**

Česko potřebuje posílit ochranu zemědělské půdy, a to včetně její schopnosti uchovávat vodu a živiny. Ministerstvo životního prostředí proto v souladu s programovým prohlášením vlády představuje novelu zákona o ochraně zemědělského půdního fondu (ZPF).

Nově dochází ke zdůraznění ochrany nejkvalitnější zemědělské půdy před záboru pro plošné rozsáhlé záměry obchodu, skladování či fotovoltaických elektráren. Půda je cenná nejen pro úrodu, kterou poskytuje, ale též i pro své mimoprodukční funkce. Krajinné prvky jako skupina dřevin, stromořadí nebo mokřady se proto stanou nově součástí zemědělské půdy. Zároveň úpravou zákona vznikne prostor pro rozvoj agrolvoltaiky na chmelnicích, vinicích a ovocných sadech což umožní zachovat schopnost potravinové soběstačnosti při současné podpoře energetické nezávislosti farem. Během dubna novelu předloží ministr životního prostředí Petr Hladík na projednání vládě.

„Za poslední dekády jsme si zastavili krajinu obřímí sklady a nákupními centry, které mnohdy leží i na té produkčně nejvzácnější půdě, která je jedním z nejvzácnějších zdrojů života. Novelou o ochraně zemědělského půdního fondu tomu dáváme zákonnou stopku,“ uvedl ministr životního prostředí Petr Hladík.

Zvýší ochranu nejkvalitnější zemědělské půdy

Půdy zařazené do I. a II. třídy ochrany (podle bonitované půdně ekologické jednotky, tzv. BPEJ) jsou na území Česka ty nejhodnotnější. Novela zákona o ochraně ZPF zavádí zákaz využít zemědělskou půdu této kvality pro záměry obchodu nebo skladování o rozsahu větším než jeden hektar a dále zákaz využít tyto půdy pro fotovoltaické elektrárny. Díky legislativní úpravě dojde k výraznému snížení úbytku nejkvalitnější zemědělské půdy. Plošnou ochranu kvality zemědělské půdy znásobí i řada navrhovaných změn orientovaných na zmírnění eroze, přičemž mezi ty nejvýznamnější patří podpora realizace krajinných prvků na zemědělské půdě a dále možnost využívat nejkvalitnější půdy zařazené do I. či II. třídy ochrany, jako je plantáž dřevin, na energetické využití. V obou případech jsou to prv-

Foto: ©pixabay/Sebastian Ganso

ky, které mají pozitivní vliv na odolnost krajiny vůči působení erozních událostí.

Nově zvýhodní drobné krajinné prvky a posílí respekt k jiným než produkčním funkcím půdy

„Půda se musí chránit a udržovat v dobrém stavu i pro další generace. Chceme, aby naše zemědělství bylo šetrné ke krajině a aby naše lesy, půda i vody zvládly co nejlépe dopady probíhající změny klimatu. Chceme proto zlepšit její kondici a zlepšit druhovou pestrost zemědělské krajiny,“ řekl ministr Hladík s tím, že význam zemědělské půdy není jen v její schopnosti produkovat. „Současná legislativa chrání environmentální funkce půdy, jakou je třeba zadržování vody, jen omezeně, i to naší novelou zákona o ochraně ZPF chceme napravit,“ vysvětluje ministr Hladík.

Krajinné prvky jako skupina dřevin, stromořadí či mokřady plní řadu ekologických funkcí, zejména protierozní a hydrologickou, a mimo jiné pozitivně prospívají biodiverzitě krajiny. Nově proto budou považovány za součást zemědělské půdy, na které se nacházejí. Nebude tak nutné pro jejich realizaci půdu odnímat, což sníží administrativní zátěž a zároveň přispěje k obnově druhové pestrosti zemědělské krajiny.

Konec velkých fotovoltaických elektráren na nejhodnotnější zemědělské půdě

V reakci na probíhající klimatickou změnu, snahu o rozšiřování kapacity obnovitelných zdrojů energie a vývoj nových řešení výroben elektřiny ze slunečního záření přichází návrh novely o ochraně ZPF s definicí tzv. agrolvoltaické výroby elektřiny.

„Dvojnásobné využití sluneční energie – tak vnímám fotovoltaiiku nad vinicemi, chmelnicemi nebo ovocnými sady. Je to perspektivní tah pro rozšiřování obnovitel-

ných zdrojů energie a posilování energetické soběstačnosti zemědělců. Tato specifická zemědělská produkce přináší mnoho dalších vedlejších výhod jako ochranu před nadměrným slunečním svitem, výparem, poškozením plodin přívalovým deštěm nebo kroupami. Jsem rád, že se legislativními úpravami zákona o ochraně ZPF vydáváme společně s Ministerstvem zemědělství touto cestou,“ dodává ministr Hladík s tím, že novela zamezí rozvoji velkých fotovoltaických elektráren na hodnotné zemědělské půdě. „Panely tak nebude možné umístit přímo na půdy zařazené do I. a II. třídy ochrany. Solární elektrárny, které na této půdě mají povolen dočasný zábor, by po jeho vypršení měly skončit,“ dodal ministr Hladík.

„Na zemědělské půdě se má především hospodařit. To bude také základní podmínka pro systémy tzv. agrolvoltaických elektráren, jejichž postupný rozvoj chceme umožnit v sadech, vinicích nebo chmelnicích. Zde bude muset být ale v první řadě zajištěna zemědělská produkce a ta bude moci být v takovém případě kombinována s výrobou elektřiny pomocí solárních panelů. Pak nebude půda vyjímána ze zemědělského půdního fondu. Panely na výrobu elektřiny budou moci být umístěny nad zemědělskými kulturami nebo v řadách,“ řekl ministr zemědělství Zdeněk Nekula.

Agrolvoltaické elektrárny je ideální instalovat na trvalých kulturách, jako jsou chmelnice, vinice a ovocné sady. Ty vyžadují méně intenzivní zemědělské práce a jsou méně náchylné na stínění než jednoleté plodiny. To umožňuje snadnější začlenění solárních panelů do zemědělského prostředí a minimalizuje negativní dopady na výnosy plodin. Agrolvoltaika bude umístěna tak, aby nepřekážela zemědělskému obhospodařování daného pozemku. Zemědělská půda se navíc kvůli realizaci agrolvoltaické výroby elektřiny nebude odnímat s tím, že zemědělská činnost bude představovat převažující využití pozemku. ●

▶ Na Soutoku by měla vzniknout **chráněná krajinná oblast**

Oblast Soutoku je pro své přírodní i kulturní hodnoty v celoevropském měřítku jedinečným a mimořádně cenným územím. Jde o největší komplex lužních lesů ve střední Evropě. **Nyní by se měl dočkat celoplošné ochrany a stát se chráněnou krajinnou oblastí. Na jednání ve Valticích se na tom shodli Ministerstvo životního prostředí, Jihomoravský kraj a zástupci místních obcí.**

Oblast soutoku Moravy a Dyje je součástí celoevropské sítě chráněných území Natura 2000: byly tu vyhlášeny dvě evropsky významné lokality Soutok-Podluží a Niva Dyje a ptačí oblast Soutok-Tvrdomicko, zdejší mokřady jsou chráněny Ramsarskou úmlouvou. Evropské a mezinárodní uznání přírodní jedinečnosti území ale nestačí. Praktická ochrana přírody se zajišťuje národní legislativou. Ta, která by oblast zastřešila celoplošně, zatím chybí. Zlomkovitou ochranu přírody tu zajišťují maloplošná zvláště chráněná území zabírající jen dvě procenta rozlohy Soutoku.

„Za více než tři desítky let se nenašla politická síla, která by tento moravský přírodní unikát, pro svůj jedinečný charakter laicky přirovnávaný k Amazonii, ochránila celistvě. V aktualizovaném vládním programovém prohlášení jsme se zavázali, že rozšíříme plochu zvláště chráněných území a připravíme podklady k vyhlášení Národního parku Soutok. Právě proto Ministerstvo životního prostředí podniklo během minulého roku řadu kroků s cílem prověřit, jaká forma velkoplošné ochrany by byla

pro toto území nejvhodnější. Po expertním posouzení, diskuzích s místními starosty a zástupci Jihomoravského kraje se přikláníme k tomu, aby zde byla vyhlášena chráněná krajinná oblast, ve které se odpočívajícím hospodařením udržuje kulturní les, což prospívá vzácným druhům na něj vázaným,“ uvádí ministr životního prostředí Petr Hladík s tím, že ministerstvo pověřilo Agenturu ochrany přírody a krajiny ČR, aby tento záměr v regionu během tohoto půlroku předjedнала.

Ve starobylé krajině Soutoku hraje zásadní roli voda, síť slepých říčních ramen, meandrů, mokřadů, tůní, vlhkých luk a lužních lesů. Soutok známý starými soliterními duby je územím s mimořádnou biodiverzitou, jedinou nebo často poslední lokalitou mnoha a mnoha desítek organismů. Žije zde mnoho vzácných a ohrožených druhů, jako je roháč obecný nebo orel královský.

„Chráněná krajinná oblast Soutok bude prvním krokem k tomu, aby se z tohoto jedinečného území mohl stát i národní park. Nyní je ale podstatné se shodnout a nezaseknout se na de-

batě, zda vznikne chráněná krajinná oblast, nebo národní park. Hlavní je území poskytnout celoplošnou ochranu,“ doplnil ministr Hladík, který se sešel se starostou města Břeclav Svatoplukem Pěčkou a starostou města Lanžhot Ladislavem Strakou. Jednání se účastnil také hejtman Jihomoravského kraje Jan Grolich a náměstek hejtmána pro oblast životního prostředí Lukáš Dubec. „Příroda nepočká. Než se roky dohadovat o národním parku, je lepší cestou CHKO, která je přijatelná pro všechny. Tato významná lokalita potřebuje konečně celoplošnou ochranu. Jsem rád, že k tomu ministerstvo takhle přistoupilo a posuneme se dál,“ řekl jihomoravský hejtman Jan Grolich. „Byl jsem u mnoha jednání s místními, proto vím, jak protichůdné zájmy se v oblasti Moravské Amazonie potkávají. V minulosti zde byly vyhlášeny snad všechny možné kategorie mezinárodní ochrany. Ale z české strany nejvyšší status ochrany chybí. Proto ustanovení CHKO beru jako zdravý kompromis, kterým splácíme dluh jihomoravské přírodě,“ doplnil Lukáš Dubec, náměstek hejtmána pro oblast životního prostředí. ●

▶ **Křivoklátsko** bude i nadále **rájem cykloturistiky.**

Národní park může nabídnout až 245 kilometrů tras

Memorandum k přípravě národního parku Křivoklátsko pro cykloturisty podepsali náměstek ministra životního prostředí Tomáš Tesař a Václav Vlk Volráb, předseda České Mountainbikové asociace. Podkladem pro vydání prohlášení je mapa s vymezením cyklotras, které zároveň neohrozí přírodu srdce Křivoklátska. **Při podpisu dohody obě strany konstatovaly, že společně podporují vyhlášení národního parku respektujícího šetrnou cykloturistiku.**

Aktuálně je v oblasti budoucího národního parku 69,4 km značených cyklotras. „V budoucím národním parku se samozřejmě počítá i s jízdou na kole, cyklisté navíc budou moci využít více tras, než je tomu doposud. Po podrobnějším zkoumání se ukázalo, že bez dopadů na přírodu je využitelných až 245 kilometrů cest,“ uvedl náměstek ministra životního prostředí Tomáš Tesař s tím, že se jedná o cesty, které by mohly být pro cyklistiku využity v budoucnu. „Tento plán bude základem pro vymezení tras pro cyklisty, které vzniknou ale až po vyhlášení národního parku,“ doplnil Tesař.

Společné prohlášení je prvním krokem k tomu, aby v národním parku Křivoklát-

sko existovala dostatečná nabídka pro cyklisty v přírodě. Cesty pro jízdu na kole se ale v národním parku budou vymezovat až po jeho vyhlášení. Tato dohoda se tak stane výchozím podkladem pro další diskusi s klíčovými partnery, jako jsou samosprávy obcí a kraj. Konečné vymezení realizuje správa národního parku po dohodě v radě národního parku. Její součástí jsou stejně jako v jiných národních parcích také obce.

Vše, co se v národních parcích děje, probíhá v součinnosti s dotčenými obcemi, které jsou přímo vtaženy do schvalování všech klíčových řídicích dokumentů. „Sa-

mosprávy přímo zasedají v radě parku. Mohou tak třeba ovlivnit, jak se území bude využívat pro občany či návštěvníky,“ doplňuje ředitel Agentury ochrany přírody a krajiny ČR František Pelc. Vymezení cest pro jízdu na kole nebo na koni se finálně stanoví opatřením obecné povahy a promítnou do návštěvního řádu národního parku.

Prohlášení navazuje na dohodu o spolupráci mezi Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR a Českou Mountainbikovou asociací z roku 2010, která má za cíl hledat řešení pro cyklistické aktivity v existujících i navrhovaných zvláště chráněných územích. ●

Místo pro setkávání i sídlo obecního úřadu a knihovny.

To je kulturní dům v Kyškovicích.

V KYŠKOVICÍCH NEDALEKO ROUDNICE NAD LABEM OPRAVILI KULTURNÍ DŮM

V malé obci na břehu Labe se rozhodli zrenovovat kulturní dům. V obci slouží už desítky let, otevíral se v roce 1957. Motivací byla kromě lepšího vzhledu i energetická úspora. „Do projektu jsme se zpočátku rozhodli jít kvůli výhodnému využití peněz z kotlíkové dotace a velmi nutné opravě fasády a oken na kulturním domě, který vytápíme plynem. Velké úniky tepla byly zřejmě hlavně starými okny, takže úspora energie bude určitě významná,“ popisuje starostka Kyškovic Ivana Němcová.

Kolik se ušetří z obecního rozpočtu, se podle starostky uvidí až v příštím roce a po vypracování energetického auditu, který právě probíhá. „Ale už dnes mohou podle spotřeby plynu konstatovat, že se to určitě vyplatilo,“ popisuje.

Opravený kulturní dům se líbí i místním. „Od občanů mám zatím jen samé kladné zpětné vazby. A nejvíce jsou spokojeni ti, kteří si zažádali o kotlíkovou půjčku,“ popisuje starostka pří-

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

nos dotační kotlíkové výzvy. Investice do energetických úspor kulturního domu byly částečně hrazeny z dotace z Národního plánu obnovy – Národního programu Životní prostředí. Obec získala dotaci ve výši téměř milionu korun, celkové výdaje byly něco

přes 2,5 milionu korun. Renovace objektu byla dokončena na konci roku 2022. Došlo k zateplení objektu a k výměně otvorových výplní.

„Jsme malá obec, která nemá žádnou náves, proto je pro nás budova kulturního domu centrem veškerého dění. Moc nám to pomohlo jak úsporou energií, tak novým vzhledem domu,“ uzavírá starostka Kyškovic Ivana Němcová. ●

O OBCI

Obec Kyškovice se nachází v okrese Litoměřice na pravém břehu řeky Labe něco přes tři kilometry severovýchodně od Roudnice nad Labem. Žije v ní 267 obyvatel. Název obce se odvozuje od tvrze Kyškov, která stála na místě dnešní Obory. Druhá verze uvádí, že vznikl od rybáře, který pojídal tzv. kyšku. Tato polabská obec je prvně písemně doložena v roce 1253. Od počátku byla součástí roudnického panství. K obci patří také osada Hamráček. Jedná se o zahradní kolonii s chalupami, ale i rodinnými domky. Jejich název zřejmě vznikl od kovářny a traduje se, že tu býval koňský hřbitov.

U Příbyslavi vzniká **příklad dobré praxe pro vlastníky lesa** postiženého kůrovcovou kalamitou

Obnova lesních porostů na velkoplošných holinách, které vznikly v důsledku kůrovcové kalamity, je v současné době náročným úkolem pro mnoho vlastníků lesa. Kromě otázky nemalých finančních investic je nutné zabezpečit pracovní kapacity, kterých je v lesnictví kritický nedostatek. Zároveň mnoho především malých vlastníků nemá dostatek informací i odborných znalostí a řeší otázku jak na to.

Foto: archiv SFŽP ČR

Norway grants

STÁTNÍ FOND ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Při zalesnění byla využita pestrá škála domácích dřevin. Návštěvník lesa tak v budoucnosti najde v obnoveném lese jak běžné listnaté druhy, jako je dub nebo buk, tak dřeviny méně obvyklé, jako je např. třeseň ptačí. Při přípravě zalesňovacího projektu byla zvýšená pozornost věnována druhům s melioračním a zpevňujícím účinkem.

Zejména listnaté dřeviny, jako je právě třeseň, javor klen, lípa nebo olše, mají díky svému opadu pozitivní vliv na kvalitu stanoviště dlouhodobě ovlivňovanou pěstováním jehličnatých dřevin, především smrku ztepilého. Uplatnění při zalesnění velkoplošných holin našly i pionýrské druhy bříza bradavičnatá a topol osika. V omezené míře byly na vhodných stanovištích vysázeny rovněž jehličnaté dřeviny smrk ztepilý, borovice lesní a jedle bělokorá. Ochrana kultur proti okusu zvěří byla realizována stavbou oplocenek, využitím ochranných plastových tubusů a v některých případech i nátěrem sazenic.

Vědci při zakládání nových porostů věnovali zvýšenou pozornost opatřením na podporu biodiverzity. Sem patří využití přirozeného zmlazení, zakládání smíšených porostů, péče o habitatové stromy, ponechání mrtvého dřeva ve formě těžebních zbytků či celých kmenů a celková snaha o co největší prostorovou a druhovou diferenciaci nově vznikajících porostů. V rámci řešení projektu byly realizovány rovněž představené prvky obnovy ve fragmentech okolních smrkových porostů. Tyto objekty (kotlíky) budou tvořit kostru nových porostů, které budou vznikat na místě stávajících smrčín.

Na rok 2023 je naplánována druhá etapa obnovy lesa. Realizace bude probíhat na plochách zaměřených v rámci mapování provedeného na podzim roku 2022 a bude vycházet ze stejných principů jako etapa předchozí. Cíl našeho snažení zůstává stejný: založení druhově a prostorově diferencovaného lesa, který je připraven odolávat projevům klimatických změn a zároveň v maximální míře podporuje biodiverzitu a plnění mimoprodukčních funkcí. ●

S odpovět na tuto otázku může pomoci projekt „Realizace inovativních postupů obnovy lesa na kalamitních holinách s ohledem na podporu biodiverzity a zvyšování funkčnosti lesních ekosystémů“, který za podpory Norských fondů a Státního fondu životního prostředí ČR řeší Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i., (VÚLHM) ve spolupráci s Lesním družstvem obcí (LDO) Příbyslav.

Cílem projektu je realizovat příkladný způsob obnovy lesa po kalamitě s důrazem na druhovou, věkovou i prostorovou rozrůzněnost obnovovaných porostů za účelem zvýšení biodiverzity a odolnosti lesních porostů. Výsledek realizace bude sloužit jako příklad dobré praxe pro vlastníky lesů zasažených kůrovcovou kalamitou nejen z daného regionu, ale i z dalších postižených oblastí Česka.

Vědci začali řešit projekt v dubnu 2022, kdy na základě konzultací s lesníky LDO Příbyslav vybrali vhodné lokality na polesích Nové Veselí a Račín, které podrobně zmapovali. Holiny detailně zaměřili pomocí technologie FieldMap a Trimble R12i.

Vědci věnovali pozornost zejména výskytu přirozeného zmlazení, stanovištním podmínkám a dosavadnímu managementu holin z hlediska stavu zabuřnění a zpracování těžebních zbytků.

Detailně zmapovali i výskyt dalších doplňkových prvků, jako je cestní síť nebo trasy stávajících melioračních příkopů.

Na mapování navázali hodnocením výchozích parametrů biodiverzity v rámci dřevinného patra a přízemní vegetace, vybraných skupin bezobratlých živočichů a ptactva se zvláštním zřetelem na chráněné a ohrožené druhy.

Vědci souběžně realizovali první etapu výběru vhodných habitatových stromů. Jedná se většinou o staré stromy, které poskytují cenná útočiště pro ptactvo a hmyz. Pro každý evidovaný strom jsou k dispozici zeměpisné údaje, dendrometrické charakteristiky a popis habitatových znaků včetně fotodokumentace. Na podzim 2022 na zájmových lokalitách vědci provedli rovněž fytopatologický průzkum.

Na základě výstupů terénních šetření vědci vypracovali projekt první etapy obnovy dotčených ploch, jehož realizace proběhla na podzim roku 2022. Sklizení klestu probíhalo mechanizovaně, buď formou drčení klestu, nebo snášením na hromady, resp. valy. Veškerá organická hmota těžebních zbytků díky tomu zůstává v porostu a nedochází k odnosu živin z ekosystému.

ARKTO-ALPÍNSKÁ TUNDRA na hřebenech Krkonoše je na české poměry nezvykle drsnou krajinou, pro kterou jsou typické lišejníky, kamenná pole, smilkové trávničky či kleč. V Krkonoších má tři podoby: nejvýše, tedy například na Sněžce, je lišejníková, níže travnatá a ještě níže – v ledovcových karech – je zóna květnaté tundry.

Foto: Archiv Správy KRNAP

▶ PŘÍBĚH KRKONOŠSKÉ TUNDRY

Krkonošská tundra je jedním z hlavních důvodů, proč byl založen Krkonošský národní park, a dodnes je jedním z nejvýznamnějších předmětů ochrany parku a zároveň i jeho nejcitlivější částí. Její území, včetně míst nacházejících se nad horní hranicí lesa, významně ovlivňují klimatické změny. **Správa parku se proto za podpory OPŽP pustila do realizace projektu, v jehož rámci proběhne široký monitoring, který by měl poskytnout klíčové informace pro pochopení změn a odhad dalšího vývoje vegetace krkonošské tundry.**

Krkonošská tundra je naprostý unikát. Tundra jako taková má totiž buď charakter arktický – v té podobě se nachází na dalekém severu – nebo charakter alpínský, jak ho známe z vysokých hor. V Krkonoších, které neleží ani v polárních krajích, ani v obzvláště ní nadmořské výšce, vznikla světová rarita v podobě propojení obou druhů tundry. Kromě jiného to znamená, že někteří živočiškové a rostliny, jimž se tu daří, nežijí nikde jinde na planetě.

„Příběh vzniku krkonošské tundry je skutečně ojedinelý,“ uvádí bývalý ředitel Správy KRNAP Jan Hřebačka. „V období čtvrtohor nastala doba ledová a ze Skandinávie se na území dnešního Polska rozšířil obrovský kontinentální ledovec, který sahal skoro až k našim hranicím. Podnebí v Krkonoších bylo tehdy stejné, jako je dnes třeba v Grónsku nebo v severní Kanadě, a díky tomu vzniklo na svazích tehdejších „Prakrkonoš“ přes třicet menších ledovců. Později, asi před

Foto: Archiv Správy KRNAP

dvaceti tisíci lety, se výrazně oteplilo, led roztál a krajina se změnila. Jenomže ne všude. Na vrcholcích si uchovávala charakter tundry a ta tam zůstala dodnes. Když ledovce opět ustoupily, staly se krkonošské hřebeny, vyčnívající nad okolní krajinu, unikátní křižovatkou, na které se odehrálo sblížení severské a alpské přírody. Dnes jsou Krkonoše takovým vysoko položeným ostrovem, který od dalších podobně starých a vysokých pohoří, například od Vogéz a Schwarzwald, dělí rozlehlé středoevropské lesy. Fouká sem od Severního moře, které je 650 kilometrů vzdálené, ale v cestě mu nestojí žádné pohoří, které by vítr zbrzdilo nebo zastavilo. V Krkonoších je tudíž zima, protože jsou relativně vysoké. Je tu i dostatečné vlhko, protože vítr fouká až na výjimky od moře. A větrno, protože hřebeny nechrání žádné jiné hory. Zkrátka počasí pro tundu jak dělané,“ popisuje. „Od příbuzných masivů ve Skandinávii, na britských ostrovech či v jihozápadní Evropě jsou Krkonoše vzdálené stovky kilometrů. V dlouhodobé izolaci se zde tím pádem ocitlo mnoho zástupců flóry a fauny z dávných dob

PROJEKT V ČÍSLECH

Celkové způsobilé výdaje
18 656 836 Kč

Příspěvek EU
18 656 836 Kč

PŘÍBĚH ÚPSKÉHO RAŠELINIŠTĚ

Pro tundru jsou typická rašeliniště. Jedno z největších v Krkonoších je Úpské rašeliniště. V sedmdesátých letech minulého století přes něj dělníci nasypali cestu ze zásaditého vápence. Kyselé rašeliniště tak neutralizovali a rozdělili na dvě části. Začalo se měnit. Kyselomilné rostliny zmizely a nahrazovaly je druhy vyžadující neutrální prostředí. Vápencovou sypanou cestu bylo tudíž nutné odstranit a nahradit nějakou jinou variantou cesty. V roce 1996 skutečně bagr vápencovou cestu odtěžil a místo ní rašeliniště překlenuly dva chodníky sestavené z dubových trámů. Obě části rašeliniště se opět spojily a původní kyselomilné rostliny se vrátily. Bez povalového chodníku bychom o Úpské rašeliniště úplně přišli.

Foto: Archiv Správy KRNAP

ledových, ale zároveň se zde také vyvinuly druhy, které jinde na světě nerostou a nežijí,“ dodává.

Minulost, současnost a budoucnost krkonošské tundry

V posledních desetiletích začalo přibývat náznaků, že zdejší unikátní příroda se zásadně proměňuje. Chyběl však ucelený obrázek. A tehdy vznikla myšlenka projektu Vegetace krkonošské tundry – minulost, současnost a budoucnost. „Cílem projektu je systematicky popsat dosavadní změny vegetace krkonošské tundry a navrhnout trvale udržitelný způsob monitoringu tundrové vegetace do budoucnosti,“ přibližuje Stanislav Březina, odborný pracovník oddělení ochrany přírody Správy KRNAP. „Tyto podklady by měly sloužit ke strategické rozvaze, jak nežádoucím změnám bránit a jak zachovat krkonošskou tundru do budoucna,“ říká.

Projekt, jehož realizace v současnosti stále probíhá, je výsledkem dlouhodobých interních diskuzí pracovníků oddělení ochrany přírody Správy KRNAP o tom, zda je pro zachování unikátní přírody v tundře reálné a nezbytné provádět aktivní managementové opatření v zóně přírodní ochrany, případně v jakém rozsahu či intenzitě je to možné v rámci aktuální právní úpravy.

„V rámci projektu intenzivně spolupracujeme předně s kolegy z Katedry aplikované geoinformatiky a kartografie Přírodovědné fakulty UK, kteří mají za úkol vyvinout udržitelný způsob monitoringu tundrové vegetace do budoucnosti s koordinovaným využitím klasických metod a metod dálkového průzkumu Země,“ připomíná Stanislav Březina.

Terénní průzkum pro trénování a validaci zajistili pracovníci pražského pracoviště Botanického ústavu AV ČR. „Dále spolupracujeme s kolegy z oddělení vegetační ekologie brněnské pobočky Botanického ústavu, kteří pro nás zjišťovali změny nejrůznějších typů vegetace krkonošské tundry na trvalých plochách založených často před mnoha desítkami let,“ vypočítává dále. V neposlední řadě se na projektu podílejí nezávislí experti, kteří podrobně „vymapovali“ aktuální tundrovou vegetaci, rozčlenili ji do vegetačních jednotek a každému „vymapovanému“ polygonu přiřadili přírodovědnou hodnotu a míru aktuální ohroženosti.

Stopy po ledovcích z dob, kdy tundra vznikla, jsou v Krkonoších patrné dodnes. Například Labským dolem se ledovec plazil pomalu a dlouho. Jako buldozer před sebou hrnul masu kamenů – ledovcovou ‚morénu‘. Zbytek jedné takové morény je tu k vidění kousek před prvním mostkem od začátku zdejší naučné stezky, vypadá jako hráz napříč údolím. Důkazem, že tuto pět metrů vysokou hromadu nepřinesla do údolí voda, ale ledovec, jsou ostré hrany kamenů. Kdyby je sem dopravila voda, byly by otlučené dokulata jako valouny.

Foto: Archiv Správy KRNP

1. PŘI PRÁCI v terénu pomáhá i dron.

2. OSTRUŽINÍK MORUŠKA je v Krkonoších vzácným dokladem dávných přírodních procesů.

3. SLAVÍK MODRÁČEK tundrový žije i v Krkonoších.

Foto: Archiv Správy KRNP

Foto: Archiv Správy KRNP

► Přesný monitoring přináší přesné výsledky

Cílem projektu je vyvinout takovou metodu monitoringu vegetace, kdy podstatnou část monitorovací práce v budoucnu povedou drony s následnou automatickou klasifikací změn v pořízených snímcích. „S jejich pomocí budeme určovat, zda a jakým směrem se mění mozaika společenstev, která krkonošskou tundru tvoří, například do jaké míry v unikátních alpských trávnících přibývá nežádoucích expanzních druhů rostlin,“ objasňuje Zábaj Hrázský, analytik přírodních dat ze Správy KRNP.

Zásadním úkolem bylo podle jeho slov naučit klasifikační algoritmy spolehlivě rozpoznávat jednotlivé části vegetační mozaiky. „Kolegové to prováděli tak, že přímo v terénu s pomocí přesných GPS přístrojů mapovali reálnou vegetaci v takzvaných trénovacích polygonech,“ popisuje práci na realizaci projektu. „Informacemi o výskytu jednotlivých vegetačních typů v těchto polygonech ‚krmili‘ software, který klasifikoval stejnou vegetaci, ale tentokrát na snímcích pořízených drony. Následně kolegové ověřovali, jak úspěšně algoritmus zvládl klasifikovat vegetaci i mimo trénovací polygony.“

Někdy dosahovala přesnost klasifikace až okolo 95 %, což byl již velice slušný výsledek. Obrovský díl práce zabralo zjišťování, jak přesnost úspěšné klasifikace závisí na roce pořízení snímků (celkem se plochy „nalétávaly“ ve čtyřech letech ve vegetační sezóně, v každém roce se „nalétávalo“ čty-

řikrát), na typu pořízených dat a na zvolených klasifikačních metodách. „Klasifikované snímky tak zabraly mnoho a mnoho terabytů dat,“ sdílí Zábaj Hrázský. „V současné době se nicméně blížíme ke kýženému výstupu: podrobné ‚kuchařce‘, jak pořizovat a klasifikovat data způsobem, kterým spolehlivě zjistíme, co za změny se v tundře děje. Zároveň jsme například zjistili, že expanzivní travina třtina chloupkatá se již během čtyř projektových let v okolí Luční boudy znatelně rozrostla na úkor alpských smilkových trávníků.“

Projekt podle odborníků, kteří se na jeho realizaci podílejí, ukázal, že změny vegetace, kterými krkonošská tundra prochází, jsou opravdu značné. Porosty kleče se rozrůstají na úkor druhově pestrých trávníků.

Vysoce adaptovaná společenstva lišejníkové tundry porůstá vřes, subalpínské trávníky nejen v lavinových drahách nahrazuje kleč a porosty borůvčí. Změny se projevují ve stabilitě populací nejvýznamnějších druhů. Největším přínosem tedy podle jejich slov je, že diskutím o zachování unikátní krkonošské tundry dodal potřebnou naléhavost a bouřlivost, kterou jistě zasluhují. „Jako vhodné konsensuální řešení se nabízí cílené maloplošné managementové zásahy na klíčových lokalitách výskytu prioritních rostlinných druhů, jimž hrozí definitivní zánik. Projekt nás zároveň přesvědčil, že metody dálkového průzkumu země mohou být právě při monitoringu změn tundry opravdu významným pomocníkem,“ shodují se. ●

Krkonošská tundra je soubor periglaciálních a glaciálních fenoménů a unikátní chladu přizpůsobené flóry a fauny s řadou glaciálních reliktních a endemitů. Laicky řečeno je druhová rozmanitost krkonošské květeny a fauny zcela mimořádná.

Vyskytuje se zde 500 druhů mechů, přes 250 druhů lišejníků, více než 1 000 druhů hub, 1 300 druhů brouků, 280 druhů ptáků a přes 1 000 druhů motýlů.

NAUČNÁ STEZKA KRKONOŠSKÁ TUNDRA

Naučná stezka Krkonošská tundra začíná na Růžové hoře a v délce 6,6 kilometru provádí návštěvníky po hřebenu Sněžky až přes Luční boudy a poté končí u malé kapličky mezi Luční a Studniční horou, která je věnována obětem hor. Kdo ji projde, dozví se mnohé o tundře samotné i o životě v ní.

Krkonošská tundra je k nerozeznání od tundry skandinávské. Obě totiž formuje stejné podnebí. Krkonošské hřebeny vyčnívají jako kilometr vysoká bariéra nad okolní krajinou, ošlehávají je větry od Severního moře, neboť celých 650 kilometrů od jeho břehů mu nestojí v cestě žádné hory, které by ho zbrzdily, nebo dokonce zastavily. V Krkonoších je tudíž zima, protože jsou dost vysoké, vlhko, protože vítr fouká od moře, a větrno, protože je nechrání žádné jiné hory. Srovnatelné podnebí je až ve Skandinávii, severním Walesu nebo na Urale. Ve střední Evropě se v okruhu tisíce kilometrů od Krkonoš taková tundra nenachází.

Slovo tundra znamená „krajina v horách bez lesů“, tedy tam, kde je zima dlouhá a vegetační sezóna krátká. Tundry je v Krkonoších asi 40 kilometrů čtverečních a je velmi citlivá. Každý krok návštěvníků mimo cestu ji zásadně poškozuje a trvá velice dlouho, než se vzpamatuje. Rostliny tu mají pouhých 100 dní z celého roku na to, aby rostly a napravily škody způsobené člověkem. Zbýlých 265 dnů čekají, až se podmínky zlepší a ony zase poporostou. Například v okolí Slezského domu už jsou trávníky zničené a návštěvníci je přesto dále pošlapávají.

Život v tundře je drsný, a to nejen pro lidi a zvířata. Rostliny zde mají jen zhruba sto dnů v roce na to, aby vyrostly, vykvetly a plodily. Většina krkonošské tundry je porostlá zvláštní trávou, které se tady dříve říkávalo ‚wolfgrass‘. Jde o smilku tuhou neboli vlčí trávu – připomíná totiž vlčí vousy.

Foto: Archiv Správy KRNP

Po hřebenu Sněžky stezka vede kolem Luční boudy, která stojí uprostřed Bílé louky. Půda je zde tmavá a je tu i dost vody. Zdálo by se, že jsou tu ideální podmínky k zemědělství, k pěstování různých plodin. Kvůli krátké vegetační době to tak ale není. V roce 1918 budaři – usedlíci v krkonošské tundře – vysázeli u Luční boudy 16 kilogramů brambor a sklidili jich 0,8 kilogramu.

Pokud louky nebyly přihnojovány kejdou, sekaly se jednou za dva až tři roky, protože tráva rychleji nenarostla. Platilo také nařízení, že se tráva na horských loukách nesměla sekat přímo u země, aby nezahynula v příliš nízkém drnu a rychleji narostla nová. Tundrové podnebí zemědělcům prostě nepřeje. A nejen jim.

Už v polovině devatenáctého století přijížděli do Krkonoš zimní návštěvníci za sněhem, o který tu nebyla nouze. Často nečekaně drsné počasí doslova zahabilo špatně připraveného turistu. Výjimkou nejsou ani tragické oběti z řad zkušených horalů. Tragédie se nevyhnula třeba rodině budaře Stefana Dixe na Obří boudě. Když 1. dubna 1900 spěchal Obřím dolem do Pece pod Sněžkou pro lékařku ke svojí ženě, zabila ho kousek od Rudného potoka lavina. Kříž u cesty k Luční boudě připomíná tragickou smrt Jakuba Rennera z roku 1868, zatímco kaplička v Modrém sedle byla postavena na počest Václavu Rennerovi, který tady zahynul v roce 1798. Nyní slouží jako skromný památník těm, kteří kruté podnebí Krkonoš nepřežili, a naučná stezka Krkonošská tundra tu končí. ●

ECHO

V Železných horách se daří navracet do krajiny vodu

Více než čtyřicet odborníků na vodní ekosystémy z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR a Ministerstva životního prostředí se během terénního výjezdu přesvědčilo, jak zásadní pro návrat vody do krajiny je odstraňování starých melioračních děl a revitalizace vodních toků. Seznámili se s revitalizací bývalé střelnice lidových milicí u Kochánovic v evropsky významné lokalitě Kochánovické rybníky a tůňe a s revitalizací pramenné části přítoku Dlouhého potoka v přírodní rezervaci a evropsky významné lokalitě Maršálka, kde se právě pracuje na zrušení odvodňovací funkce systematické meliorační drenáže. Obě akce jsou podpořeny z Operačního programu Životní prostředí.

Svitavy revitalizují plavecký bazén

Radnice plánuje od ledna příštího roku rozsáhlou modernizaci svého bazénu. Město již kontroluje upravenou projektovou dokumentaci a chce v druhé polovině května vyhlásit soutěž na dodavatele. Náklady na modernizaci by mohly dosáhnout 150 až 200 milionů korun. Projekt se zaměří hlavně na energetické úspory a výměnu dožívajících technologií. Město se snaží získat dotace od Národní sportovní agentury, z Operačního programu Životní prostředí na snížení energetické náročnosti a z Národního plánu obnovy. Město dalo projekční kanceláři zadání na zateplení objektu, vyřešení problému s průvanem i tobogánem a vytvoření velké vířivky, parních komor i atrakcí pro děti.

Svazek obcí na Třebíčsku postaví úpravnu vody

Na úpravnu pitné vody bude napojeno významné heraltické prameniště a vrty, které zatím nejsou využívány. Svazek počítá s náklady ve výši 280 milionů, chtěl by získat dotaci z evropského Operačního programu Životní prostředí. Stavební firmy už má dobrovolný svazek obcí Vodovody a kanalizace Třebíč vybrané. Úpravna bude stát na území obce Pokojovice blízko Heraltic, termín stavby bude upřesněn. Úpravna umožní zvýšit dodávky pitné vody z podzemních pramenů do Třebíče a jeho okolí na úkor vody z vodárenských nádrží.

Operační program Životní prostředí – VYHLÁŠENÉ

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
4	Udržitelné nakládání s odpady Výstavby a modernizace zařízení pro zpracování čistírenských odpadních kalů a materiálové využití ostatních odpadů	30. 6. 2023	1 200 000 000 Kč
8	Energetické úspory ve veřejné infrastruktuře Snížení energetické účinnosti v gastro provozech a prádelnách v sektorech zdravotnictví, ve školství a v sociálních službách. Určena je pro STČ, PLK, JHČ, JHM a VYS	31. 5. 2023	500 000 000 Kč
9	Energetické úspory ve veřejné infrastruktuře Snížení energetické účinnosti v gastro provozech a prádelnách v sektorech zdravotnictví, ve školství a v sociálních službách. Určena je pro ULK, KVK, PAK, LBK, HKK, MSK, OLK a ZLK	31. 5. 2023	500 000 000 Kč
11	Obnovitelné zdroje energie ve veřejných budovách Zvýšení využití obnovitelných zdrojů energie jak ve veřejných budovách, tak v konečné spotřebě energie ve veřejné infrastruktuře	31. 5. 2023	825 000 000 Kč
12	Stacionární zdroje znečišťování ovzduší Náhrada nebo rekonstrukce stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší za účelem snížení emisí z těchto zdrojů	31. 7. 2023	2 360 000 000 Kč
16	Rekultivace starých skládek Vztahuje se k lokalitám starých skládek, které byly využívány ještě před platností legislativy o odpadech	18. 11. 2023	300 000 000 Kč
19	Srážkové vody a opatření proti povodním Realizace přírodně blízkých protipovodňových opatření a budování vsakovacích a retenčních zařízení včetně podpory dalších opatření.	31. 10. 2023	2 500 000 000 Kč
20	Prevence a řízení antropogenních rizik Zkvalitnění monitoringu ŽP, zefektivnění kontrolních procesů a zdokonalení prevence a řízení procesů při předcházení vzniku rizik	15. 11. 2023	100 000 000 Kč
23	Obnova svahových nestabilit Stabilizování a sanace svahových nestabilit a skalních řícení ohrožujících zdraví, majetek a bezpečnost	31. 5. 2023	100 000 000 Kč
28	Podpora přírodních stanovišť a druhů a péče o nejcennější části přírody a krajiny Žadatelé mohou být různé subjekty vyjma resortních organizací ochrany přírody Ministerstva životního prostředí.	30. 6. 2023	370 000 000 Kč
29	Podpora přírodních stanovišť a druhů a péče o nejcennější části přírody a krajiny Žadatelé jsou resortní organizace ochrany přírody Ministerstva životního prostředí.	30. 6. 2023	600 000 000 Kč
30	Podpora přírodních stanovišť a druhů a péče o nejcennější části přírody a krajiny Oprávněnými žadatelé jsou kraje.	30. 6. 2023	40 000 000 Kč
31	Zprůchodnění migračních překážek pro živočichy Opatření, která zprůchodní migrační cesty pro živočichy a omezí jejich úmrtnost	30. 6. 2023	290 000 000 Kč
32	Veřejná zeleň a eliminace odvodňovacích zařízení v krajině Revitalizace sídelní zeleně prostřednictvím zachování, obnovy či zvyšování počtu a rozlohy ploch zeleně ve veřejném prostoru	20. 9. 2023	200 000 000 Kč
33	Záchrané stanice pro živočichy, prevence útoku šelem Škody způsobené zvláště chráněnými druhy živočichů. Modernizace záchraných stanic a center pro ohrožené druhy živočichů	31. 10. 2023	120 000 000 Kč
34	Průzkum kontaminace životního prostředí Průzkum kontaminace životního prostředí a jeho jednotlivých složek	31. 5. 2023	150 000 000 Kč
36	Zachytávání srážkových a šedých vod a jejich další využití Budování technologií pro akumulaci, úpravu a rozvod srážkových vod či šedých vod ve veřejných budovách	31. 10. 2023	200 000 000 Kč
37	Komplexní úsporné projekty na veřejných budovách Snížení energetické náročnosti veřejných budov pro ULK, KVK, PAK, LBK, HKK, MSK, OLK a ZLK	1. 3. 2024	2 500 000 000 Kč
38	Komplexní úsporné projekty na veřejných budovách Snížení energetické náročnosti veřejných budov, platná pro STČ, PLK, JHČ, JHM a VYS	1. 3. 2024	2 500 000 000 Kč

Operační program Životní prostředí – VYHLÁŠENÉ

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
40	Veřejné budovy v pasivním standardu Výstavba veřejných budov v pasivním energetickém standardu nebo tzv. plusových budov. Pouze pro projekty ze 163. výzvy OPŽP	15. 6. 2023	800 000 000 Kč
41	Prevence škod způsobených šelmami a dravci Škody způsobené zvláště chráněnými druhy živočichů (vlk obecný, rys ostrovid, medvěd hnědý a ještřáb lesní)	31. 10. 2023	40 000 000 Kč
45	Kotlíkové dotace Výměna kotle na pevná paliva za nový ekologický zdroj. Žadatelé jsou kraje a hl. m. Praha.	30. 6. 2023	1 700 000 000 Kč

Operační program Životní prostředí – AOPK ČR

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
1	Podpora přírodě blízkých opatření v krajině a sídlech Podpora přírodě blízkých opatření v krajině a sídlech	31. 10. 2023	500 000 000 Kč
2	Podpora přírodních stanovišť a druhů a péče o nejcennější části přírody a krajiny Péče o přírodní stanoviště a druhy	31. 10. 2023	300 000 000 Kč

Operační program Životní prostředí – PLÁNOVANÉ

	Číslo výzvy a opatření	Zahájení příjmu	Alokace
39	Úprava lesních porostů Úprava lesních porostů směrem k přirozené struktuře a druhové skladbě za účelem posílení jejich stability	28. 6. 2023	187 500 000 Kč
46	Vodní a vegetační krajinné prvky Tvorba nových a obnova stávajících přírodě blízkých vodních prvků v krajině včetně sídel; vegetační krajinné prvky (dle regionů)	28. 6. 2023	600 000 000 Kč
47	Vodní a vegetační krajinné prvky Tvorba nových a obnova stávajících přírodě blízkých vodních prvků v krajině včetně sídel; vegetační krajinné prvky (dle regionů)	28. 6. 2023	600 000 000 Kč
48	Protipovodňová opatření Budování a rozšíření varovných a výstražných systémů, tvorba digitálních povodňových plánů a další	28. 6. 2023	250 000 000 Kč
49	Protipovodňová opatření Zpracování podkladů pro přípravu plánů pro zvládání povodňových rizik v oblastech s významným povodňovým rizikem	23. 8. 2023	150 000 000 Kč
50	Protipovodňová opatření Budování a modernizace komplexního systému předpovědní služby na celostátní úrovni	20. 9. 2023	150 000 000 Kč
42	ČOV a kanalizace Výstavba centrální ČOV (popř. decentralizované ČOV), intenzifikace ČOV a výstavba/dostavba kanalizace	30. 8. 2023	2 000 000 000 Kč
43	ČOV a kanalizace Výstavba centrální ČOV (popř. decentralizované ČOV), intenzifikace ČOV a výstavba/dostavba kanalizace	30. 8. 2023	1 500 000 000 Kč
44	Vodovody, úpravny a zdroje vody Výstavba/dostavba vodovodů, zdroje vody, výstavba a intenzifikace úpravny pitné vody	30. 8. 2023	500 000 000 Kč
35	Ekologické zátěže Odstranění rizik kontaminace ohrožující lidské zdraví, vodní zdroje nebo ekosystémy	15. 6. 2023	1 000 000 000 Kč

Národní program Životní prostředí

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
NPO 1/2023	Energetická osvěta a dotační poradenství	31. 8. 2024	200 000 000 Kč
	Zajištění poradenství domácnostem a administrativní podpora při programu NZÚ Light		
	Omezení výskytu hraboše polního	21. 6. 2023 *	40 000 000 Kč
	Likvidace přemnoženého hraboše polního s cílem zajistit environmentálně šetrné způsoby aplikace přípravků na hubení (rodenticidů)		
NPO 2/2023	Environmentální vzdělávání a osvěta o změně klimatu	31. 5. 2023	105 000 000 Kč
	Výukové programy pro žáky a studenty, vzdělávací programy pro veřejnost a osvětové programy pro specifické cílové skupiny		
8/2022	Pakt starostů pro klima a energii	5. 6. 2023 *	15 000 000 Kč
	Tvorba akčního plánu pro udržitelnou energii a klima a organizaci místního dne		
NPO 3/2022	Ekomobilita	15. 12. 2023	600 000 000 Kč
	Nákup vozidel s alternativním pohonem, podpora na vozidla kategorií M2, M3, N1, N2, SS již aktuálně není k dispozici, vyčleněná		
1/2022	Zelená stuha	1. 4. 2025	21 000 000 Kč
	Obce oceněné titulem „Zelená stuha“ a „Zelená stuha ČR“ – zeleň, obnova a budování cest, rekonstrukce drobných stavebních objektů...		
9/2021	Zdroje vody	31. 12. 2023 *	450 000 000 Kč
	Realizace nových nebo regenerace/intenzifikace stávajících zdrojů vody pro zásobování obyvatelstva pitnou vodou		
8/2021	Výkup pozemků ve zvláště chráněných územích	31. 12. 2023 *	95 500 000 Kč
	Zlepšení podmínek pro praktickou péči o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma a podporu biodiverzity v nich		
7/2021	Domovní čistírny odpadních vod	31. 12. 2023 *	300 000 000 Kč
	Realizace soustav individuálních čistíren odpadních vod v podobě DČOV do kapacity 50 ekvivalentních obyvatel		
5/2021	Výsadba stromů – grantové schéma	30. 12. 2023 *	30 000 000 Kč
	Výsadba stromů prostřednictvím grantů erudovaným nestátním neziskovým organizacím a místním akčním skupinám		
14/2016	Územní studie krajiny	31. 12. 2023 *	35 000 000 Kč
	Kofinancování ve výši 10 procent na projekty územních studií krajiny podpořených z Integrovaného regionálního operačního programu		

* nejpozději však do vyčerpání alokace

Operační program Životní prostředí 2014–2020

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
165	Zavádění půdoochranných technologií	31. 7. 2023	250 000 000 Kč
	Půdoochranné technologie na stanovené výměře orné půdy evidované v informačním systému pro evidenci využití zemědělské půdy LPIS		
164	Ochrana národně významných chráněných území	31. 7. 2023	150 000 000 Kč
	Podpora účinného využívání zdrojů ochranou a obnovou biologické rozmanitosti a půdy a podporou ekosystémových služeb		
168	Energetické úspory vládních budov	30. 6. 2023	50 000 000 Kč
	Snížení energetické náročnosti a využití OZE v budovách. Žadatelé jsou veřejné výzkumné instituce		

Operační program Spravedlivá transformace

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
KVK / 1		31. 12. 2023	2 900 000 000 Kč
ÚLK / 2	Strategické projekty	31. 12. 2023	7 300 000 000 Kč
MSK / 3	Poskytnutí finanční podpory na přípravu a realizaci strategických projektů	31. 12. 2023	8 720 000 000 Kč
KVK / 5		31. 12. 2023	180 000 000 Kč
ÚLK / 6	Odborné učebny středních škol	31. 12. 2023	500 000 000 Kč
MSK / 7	Podpora staveb, modernizace a vybavení odborných učeben středních škol	31. 12. 2023	200 000 000 Kč
KVK / 8		31. 12. 2023	180 000 000 Kč
ÚLK / 9	Konektivita škol	31. 12. 2023	300 000 000 Kč
MSK / 10	Projekty vybudování vnitřní sítě a zkvalitnění připojení k internetu na základních a středních školách, v Ústeckém kraji se týká pouze středních škol	31. 12. 2023	100 000 000 Kč
KVK / 11		31. 7. 2023	100 000 000 Kč
ÚLK / 12	Inovativní projekty oběhového hospodářství	31. 7. 2023	940 000 000 Kč
MSK / 13	Projekty třídění, dotřídování, úpravy, materiálové přeměny, chemické recyklace ostatních a nebezpečných odpadů moderními způsoby	31. 7. 2023	300 000 000 Kč
KVK / 14		6. 10. 2023	30 000 000 Kč
ÚLK / 15	Vouchery pro podnikatele (příjemce kraj)	6. 10. 2023	150 000 000 Kč
MSK / 16	Výzva pro kraj je vyhlášena za účelem řešit dopady transformace na klimaticky neutrální ekonomiku	6. 10. 2023	230 000 000 Kč
Výzva I.	Úvěr transformace pro Karlovarský, Ústecký a Moravskoslezský kraj	31. 12. 2026	1 800 000 000 Kč
	Bezáročné úvěry programu TRANSFORMACE jsou určeny na podporu investičních aktivit malých a středních podnikatelů		

Modernizační fond

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
ENERG ETS č. 1/2022	Modernizace zdrojů a technologií: malé projekty	30. 6. 2023	5 000 000 000 Kč
	Modernizace zdroje energie, včetně rozvodů energie, vedoucí ke snížení spotřeby primární energie z neobnovitelných zdrojů		
ENERG ETS č. 2/2022	Modernizace zdrojů a technologií: velké projekty	30. 6. 2023	8 000 000 000 Kč
	Modernizace zdroje energie, včetně rozvodů energie, vedoucí ke snížení spotřeby primární energie z neobnovitelných zdrojů		
RES+ č. 3/2022	Komunální FVE pro malé obce	30. 6. 2023	1 500 000 000 Kč
	Instalace nových fotovoltaických elektráren (FVE) s instalovaným výkonem do 1 MWp (včetně) na jedno předávací místo do DS/PS		
RES+ č. 4/2022	Komunální FVE pro větší obce (energetická společenství)	30. 6. 2023	2 500 000 000 Kč
	Pořízení fotovoltaických panelů na střechy a přístřešky veřejných i komerčních budov a veřejné pozemky		
HEAT č. 1/2022	Modernizace tepláren (SZTE)	30. 6. 2023	15 000 000 000 Kč
	Podpora přechodu tepláren na čisté zdroje energie je hlavním cílem této dotační výzvy z programu HEAT		
HEAT č. 1/2023	Modernizace rozvodů v SZTE	30. 6. 2023	1 000 000 000 Kč
	Modernizace SZTE, rozvodů včetně předávacích stanic a systémů, pouze na území hl. m. Prahy		

Foto: archiv SFŽP ČR

Celkové způsobilé výdaje
405 077 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
344 312 Kč

Haviřov: Nová přírodní zahrada

V mateřské škole v Haviřově nechali vybudovat novou přírodní zahradu v areálu školky, a to na ploše více než 3 700 metrů čtverečních.

Podoblast podpory: 6.1.C – Rekonstrukce a vybavení center ekologické výchovy, učeben a jiných zařízení pro účely EVVO („Přírodní zahrady“)

Název projektu: Zahrada - příroda v mateřské škole
Kraj: Moravskoslezský

Okres: Karviná

Příjemce podpory: Mateřská škola Haviřov

Ukončení projektu: říjen 2022

Foto: archiv SFŽP ČR

Celkové způsobilé výdaje
1 579 252 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
1 342 364 Kč

Poniklá: Parkoviště s propustným povrchem

Vybudování odstavné plochy, která bude sloužit pro krátkodobé stání osobních automobilů pro návštěvníky obce Poniklá a turisty. Kapacita parkoviště je 19 parkovacích míst a plocha je vysoce propustná.

Podoblast podpory: 5.5.A – Podpora v oblasti infrastruktury a vybavenosti obcí

Kraj: Liberecký

Okres: Semily

Příjemce podpory: obec Poniklá

Ukončení projektu: září 2022

Foto: archiv SFŽP ČR

Celkové způsobilé výdaje
2 414 765 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
2 000 000 Kč

Víchová: Výměna osvětlení

Rekonstrukce veřejného osvětlení na části komunikace na pozemku, který zasahuje do území KRNP. Původní, nevhovující světelné zdroje byly vyměněny za LED svítidla a zároveň byly vyměněny i stožáry a výložníky.

Podoblast podpory: 5.5.B – Snížení světelného znečištění

Název projektu: VO Víchová nad Jizerou – rekonstrukce VO, 2. etapa

Kraj: Liberecký

Okres: Semily

Příjemce podpory: obec Víchová nad Jizerou

Ukončení projektu: srpen 2022

Foto: archiv SFŽP ČR

Celkové způsobilé výdaje
369 413 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
314 001 Kč

Plzeň: Doplnění zahrady

Stávající zahrada školky byla doplněna o přírodní prvky. Nové prvky pomohou dětem seznámit se s živou a neživou přírodou, pozorovat její specifika a experimentovat s dostupnými přírodninami.

Podoblast podpory: 6.1.C – Rekonstrukce a vybavení center ekologické výchovy, učeben a jiných zařízení pro účely EVVO („Přírodní zahrady“)

Název projektu: Zahrada pro radost

Kraj: Plzeňský

Okres: Plzeň

Příjemce podpory: 37. mateřská škola Plzeň, p. o.

Ukončení projektu: srpen 2022

Stříbrná Skalice: Kanalizace

V části obce dobudovali kanalizaci. Ta umožňuje odvádění znečištěných vod do kanalizačního systému zakončeného čistírnou odpadních vod.

Prioritní osa 1, specifický cíl 1.1 – Snížit množství vypouštěného znečištění do povrchových i podzemních vod z komunálních zdrojů a vnos znečišťujících látek do povrchových a podzemních vod

Název projektu: Odkanalizování obce Stříbrná Skalice

Kraj: Středočeský

Okres: Praha-východ

Příjemce podpory: obec Stříbrná Skalice

Ukončení projektu: 31. 1. 2023

Celkové způsobilé výdaje
44 835 917 Kč

Příspěvek EU
28 582 897 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Jílovice: Vybudování tůň

Přírodě blízké revitalizační zásahy spočívají ve vybudování tří zemních tůň v prostoru levobřežní nivy Jílovického potoka. Tůně syčené převážně podzemní vodou s proměnnými sklony břehů vytvářejí významný biotop více druhů obojživelníků a vegetace.

Prioritní osa 1, specifický cíl 1.4 – Podpořit preventivní protipovodňová opatření

Název projektu: Tůně Veská luka

Kraj: Jihočeský

Okres: České Budějovice

Příjemce podpory: Petr Jindra

Ukončení projektu: 30. 11. 2022

Celkové způsobilé výdaje
3 062 273 Kč

Příspěvek EU
3 062 273 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Sluhy: Revitalizace rybníka

Byla provedena revitalizace rybníka s cílem obnovení jeho ekologické a krajinnotvorné funkce. V rámci projektu bylo realizováno odbahnění, zvětšení zátopy, úpravy nábrežní zdi, hráze a technických objektů.

Prioritní osa 4, specifický cíl 4.3 – Posílit přirozené funkce krajiny

Název projektu: Úprava rybníka Sluhy

Kraj: Středočeský

Okres: Praha-východ

Příjemce podpory: Vratislav Chadraba

Ukončení projektu: 30. 11. 2022

Celkové způsobilé výdaje
11 853 416 Kč

Příspěvek EU
10 668 074 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Luhačovice: Energetické úspory úřadu

Budova, kde sídlí část pracovníků městského úřadu, finanční úřad, úřad práce, soukromé firmy a nezisková organizace, prošla modernizací. Vyměnila se okna a dveře, budova má nový tepelný zdroj a otopnou soustavu.

Prioritní osa 5, specifický cíl 5.1 – Snížit energetickou náročnost veřejných budov a zvýšit využití obnovitelných zdrojů energie

Název projektu: Úspory energie budovy čp. 137

Kraj: Zlínský

Okres: Zlín

Příjemce podpory: město Luhačovice

Ukončení projektu: 30. 4. 2020

Celkové způsobilé výdaje
9 550 924 Kč

Příspěvek EU
3 820 369 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Foto: James Alexander Turnbull/Shutterstock.com

► MŮŽEME JEŠTĚ ZACHRÁNIT BORNEO?

Na Borneu se nacházejí jedny z nejstarších deštných pralesů na světě. Žije v nich množství rozmanitých endemických druhů. **Po desítkách let nemilosrdné těžby dřeva a mýcení kvůli pěstování palmy olejně a dalších plodin zbývá z jejich původní rozlohy necelá polovina.** Navzdory všem neblahým dopadům tohoto necitlivého a neuváženého odlesňování existují lidé, kteří se nevzdávají. Jejich neúnavná snaha zůstává nadějí na záchranu nenahraditelného přírodního bohatství tohoto nádherného indonéského ostrova.

Neproniknutelný deštný prales kdysi pokrýval celé Borneo. To už dávno neplatí a masivní odlesňování si vybírá svou daň. K uchopení toho, jak moc je to celé hrozné, je potřeba porozumět, proč je tento velký ostrov v jihovýchodní Asii tak důležitý.

Naprosto unikátní ostrov

Stejně jako v dalších biologicky bohatých zemích jihovýchodní Asie překypuje příroda i na Borneu pestrým a druhově rozmanitým životem. Podle odborníků je na Borneu k nalezení nejpestřejší druhové zastoupení fauny i flóry. Jsou zde původní obyvatelé ostrova, třeba levhart obláčkový, kočka bornejská, medvěd malajský, slon trpasličí, nosorožec sumaterský, turbanteng, gibbon bělolící, kahau nosatý či ikonický orangutan, který žije pouze tady a na vedlejší Sumatře. Flóra ostrova za faunou nijak nezaostává a má ve svých řadách takové zástupce, jako je *Rafflesia arnoldii*, pyšníci se největšími květy na světě. Kromě tohoto dechberoucího bohatství je

Borneo také místem s obrovským evolučním potenciálem. Je zarážející, s jakou arogancí takové místo systematicky ničíme.

Noční můry biodiverzity

Odlesňování představuje pro biodiverzitu tři hlavní hrozby: ztrátu stanovišť pro život druhů, ničení kvality půdy a ztrátu celistvosti existujících habitatů.

Deštné pralesy našeho světa jsou káceny, vypalovány a mýceny pro to, aby získaná půda byla zemědělsky využívána, například pro pěstování již nechvalně proslulé palmy olejně. Mýcení stromů a jejich kořenových systémů, jež přímo ovlivňuje

strukturu půdy a její úrodnost, je hlavní příčinou eroze a vyčerpanosti půdy. Další hrozbou je rozdrobování celistvosti habitatů. Ze zvířecích a rostlinných domovů se stávají osamocené a izolované ostrůvky v lidské krajině. To následně a ve všech ohledech oslabuje fungování původních ekosystémů.

Lov a černý trh se zvířaty za zmíněnými jevy nijak nezaostávají a pomáhají naplňovat černé scénáře.

Vytrvalá práce přináší ovoce

V osmdesátých letech minulého století byly tři čtvrtiny bornejských deštných pralesů netknuté. O čtyřicet let později jich zbývá polovina. Čtyřicet let je dlouhá doba. A je tu určitá naděje, že tempo odlesňování ztrácí dech. Podle organizací, které světové odlesňování monitorují, objem vykáčených pralesů v posledních letech prudce klesá.

Neziskové organizace včetně WWF ale na Borneo stále ukazují výstražným prstem. Kácení, mýcení a zakládání plantáží je po-

▼ OCEÁNSKÁ ČÁST JIHOVÝCHODNÍ

ASIE sestává ze tří ze sedmnácti biologicky nejbohatších zemí světa: Indonésie, Malajsie a Filipín. Na 73 % Bornea samotného leží Indonésie, na dalších zhruba 26 % na severu ostrova dva malajské státy, Sarawak a Sabah, zbytek náleží maličké Brunei, obklopené Sarawakem.

PALMOVÝ OLEJ, DÉMONIZOVANÝ I CENĚNÝ

Asi 87 % světové produkce palmového oleje pochází z Malajsie a Indonésie z plantáží palmy olejně, která sem byla přivezena z domovské západní Afriky v devatenáctém století. Palmový olej je všestranně využitelný, používá se k výrobě mnoha produktů – průmyslově vyráběného jídla, kosmetiky, drogerie i pohonných hmot. Organizace jako Palm Oil Investigations a World Wildlife Fund odhadují, že je obsažen v celé polovině produktů, které nějakým způsobem každodenně využíváme.

Není proto divu, že v posledních dekádách produkce palmového oleje stoupala. Přímou úměrně tomu bylo v letech 2000 až 2018 zhruba 39 % bornejských pralesů přeměněno na palmové plantáže (další plochy pralesa byly obětovány pěstování stavebního dřeva, gumovníků, akácie a dalších).

Pěstování palmy olejně má i svou druhou, pozitivní stránku: pozvedlo stovky tisíc bornejských obyvatel z chudoby. Ano, svět se mění, ale nesmíme zapomínat ani na ty, kteří ke svému spokojenému kulturnímu i spirituálnímu životu stále ještě potřebují žít v harmonii s přírodou. Na Borneu jsou to například Dajakové.

Sami obyvatelé Bornea by podle průzkumů určitě upřednostnili zodpovědné a trvale udržitelné odlesňování oproti masovému kácení pralesů. Jedno je ale jisté – uspokojivé řešení novodobého konfliktu při hledání rovnováhy mezi ekonomickým růstem a ekologickou udržitelností není nikdy jednoduché.

Deštné pralesy na Borneu jsou svým věkem 140 milionů let druhé nejstarší na naší planetě po australském Daintree. Jsou dvakrát starší než Amazonie. Studie z roku 2020 poukázala na to, že mezi lety 1973 a 2015 o více než polovinu z nich ostrov přišel.

dle nich zde a v mnoha dalších tropických oblastech stále palčivé téma. Právě proto vzniklo nemálo iniciativ, které se snaží prastaré deštné pralesy ostrova zachránit.

WWF založil program Heart of Borneo. Tato iniciativa, která vznikla v roce 2007 na základě společné deklarace WWF a indonéské, malajské a brunejské vlády, se snaží vytvářet chráněná území a podporovat trvale udržitelné nakládání s bornejskými pralesy. Jejich hlavním předmětem zájmu jsou habitaty pěti ohrožených druhů, pro které jsou domovem močálovitá území v pralesích ostrova.

Další organizací, které leží na srdci osud unikátního indonéského ostrova, je Borneo Nature Foundation, založená v roce 1999. Mnohé z nejhorších dopadů a následků odlesňování mohou být spraveny následným zalesňováním. Právě tomu – kromě jiného – se tato nezisková organizace věnuje. Znovu zalesňují močály a bažiny bornejských deštných pralesů. Ve velké míře se věnují také výzkumu a předcházení negativním dopadům lidské činnosti na indonéské pralesy a jejich uchování jak pro divokou přírodu, tak pro místní komunity.

Podobně je na tom i iniciativa Borneo Project. Věnují se práci s místními komu-

nitami, zaškolují domorodé aktivisty, aby hájili půdu svých předků a zabraňovali tak tomu, že se promění v plantáž palmy olejně či něčeho jiného.

V neposlední řadě je tu The Orangutan Project, který se už přes dvacet let věnuje záchraně unikátního bornejského primáta. Vzhledem k obrovskému toku financí proudících na odlesňování a produkci palmového oleje připomíná jejich práce boj Davida s Goliášem. A právě proto i navzdory nerovně rozdaným kartám snad budou bornejské pralesy chráněny, uchovány i obnoveny i pro ty, kteří přijdou po nás. ●

Foto: Thanumporn Thongkongkaew/Shutterstock.com

▶ EKOLOGIE

Od okamžiku, kdy švédský vědec Svante Arrhenius v roce 1896 předpověděl globální oteplování, jsme každý den očitými svědky toho, jak se jeho smutná předpověď naplňuje. Ve světě, kde mizí celé ekosystémy, rostlinné a živočišné druhy vymírají, zásoby nerostného bohatství jsou bezohledně drancovány a planeta mizí pod betonovým příkrovem, je zodpovědností každého z nás, jak v rámci svých možností přistoupíme k ochraně toho, co ještě zbývá. Ekokritika je ve své podstatě reakcí literatury a kultury na měnící se svět.

Ekokritika je také hnutí, které své počátky klade do doby vydání dvou zásadních knih: *The Environmental Imagination* Lawrence Buella a *The Ecocriticism Reader* Cheryl Glotfeltyové a Harolda Fromma. Vzedmulo se v šedesátých letech minulého století na vlně rostoucí nevole vůči očividné devastaci životního prostředí a hlasů volajících po akci, která by jí učinila přítrž. Vznětivou energií už tak nabitě ovzduší ještě více podpořilo vydání průlomové a dnes již kultovní knihy Rachel Carsonové *Silent Spring*, které vyneslo na světlo hrozivé ekologické důsledky v té době běžně používaných insekticidů DDT.

Ekokritika je studium vztahu mezi literaturou a přírodou

Cheryl Glotfeltyová definuje ekokritiku jako studium vztahu mezi literaturou a životním prostředím. Pokud by snad nebylo jasné, co může mít literatura společného s životním prostředím, je dobré zaměřit se na to, jak vlastně na literaturu pohlížíme, a položit si jednu či dvě jednoduché otázky: Zmiňuje text životní prostředí, a pokud ano, jakým způsobem? Figuruje v něm příroda pouze jako kulisa, nebo má vlastní charakter a ovlivňuje to, jak příběh vnímáme a jak si ho představujeme? Na to se právě zaměřuje ekokritický rozbor literatury. Zaujímá k lite-

ratuře postoj, v němž je hlavní ohled brán na to, jakým způsobem je v textu uchopeno životní prostředí a jak se snaží propojit lidskou a přírodní sféru. Jako příklad může dobře posloužit *Moby Dick* Hermana Melville. Jde o klasické dílo, kde je příroda – symbolizována velrybou – ústředním prvkem a v aktivní roli definuje celý příběh i to, jak ho vnímáme. Lawrence Buell si všimá, že zatímco Herman Melville rozvíjí téma lidské krutosti vůči přírodě, je jeho zájem o velrybu jako takové upozaděno jeho zájmem o materiální aspekt a společenský i kosmický symbolismus velrybářství jako takového, což ve výsledku poněkud podkopává celý dojem ekologicky laděného příběhu.

Ukazuje nám cestu k potřebným změnám

Jak je nám vlastně taková disciplína jako ekokritika přínosná? Nejspíše je namísto znovu citovat Lawrence Buella: „Ačkoli se tvůrčí a kritická umění mohou zdát vzdálená vědeckému výzkumu a veřejné politice, je jasné, že – i když možná nevědomky – ovlivňují vznikající kulturu environmentálních zájmů stejně, jako v historii vždy utvářely a vyjadřovaly každý aspekt lidské kultury.“

Ekokritika se nevznáší v nějakém intelektuálním vakuu, je to transdisciplinární přístup, který propojuje ekologické a sociální vědy v kontextu s literaturou a antropologií

Muž, který předpověděl globální oteplování

Svante August Arrhenius (1859–1927) byl švédský fyzik a chemik, jeden ze zakladatelů fyzikální chemie. V roce 1903 obdržel Nobelovu cenu za elektrolytickou teorii disociace. Byl jedním z předních vědců a zasadil se o založení Státního institutu pro rasovou biologii (Statens institut för rasbiologi), který se zabýval eugenikou. V roce 1896 při zkoumání doby ledové a na základě předchozích prací, které provedli například Joseph Fourier, John Tyndall, Claude Pouillet a Arvid Högbom, předpověděl vliv oxidu uhličitého, vznikajícího spalováním uhlí, na oteplování celé planety.

Byl tak první, kdo použil základní principy fyzikální chemie k odhadu míry, do jaké je zvýšení koncentrace atmosférického oxidu uhličitého odpovědné za zvyšující se povrchovou teplotu Země. V šedesátých letech dvacátého století potvrdil jeho teorii David Keeling, když ukázal, že emise oxidu uhličitého způsobené člověkem jsou dostatečně velké, aby způsobily globální oteplování.

a překračuje tradiční hranice známých oborů a zhodnocuje je tím, že jim dodává celistvý a přitom mnohotvárný pohled na přírodní svět a jeho spojení s lidským bytím.

Takový holistický náhled se může stát přímým popudem společenských a politických aktivit, jež mohou vést ke změnám, v jejichž důsledku se lidé obrátí k zodpovědnému spotřebitelství a ochraně přírodního světa.

Podobně jako u feminismu se v případě ekokritiky má za to, že ve svém vývoji prošla třemi hlavními fázemi. První se soustředila na oslavu přírody prostřednictvím literatury, zatímco druhá fáze v širším záběru nahlédla teorie propojení přírody se společností a kulturou. Poslední, třetí fáze ekokritiky se pokouší zkombinovat teorie z těch předchozích a obohatit je o perspektivu, která zahrnuje rozmanitou kulturní zkušenost veškerého

lidstva s přírodním světem. Jako příklad se často uvádí kniha *The Hungry Tide* Amitay Ghoshe, která odhaluje, jak indická koloniální minulost dodnes ovlivňuje současný kastovní systém, ochranu životního prostředí i lidské živobytí v oblasti Sundarbans.

Amitay Ghosh nás svým příběhem upozorňuje, že pokud nezměníme přístup, budeme se vlastní měrou podílet na zásazích do životního prostředí, které nejsou ani v nejmenším šetrné a trvale udržitelné. Napětí mezi lidstvem a přírodou se tak bude nadále jen zvyšovat a nakonec stejně dojdeme pochopení, že pokud chceme přežít, změnám v přístupu k prostředí, ve kterém žijeme, se nemůžeme vyhnout. A právě proto může být ekokritika velmi mocným nástrojem, díky němuž se od nás nakonec přírodě dostane respektu, který si tolik zaslouhuje. ●

Dnes v ekokritice vyčleňujeme několik hlavních proudů: pastorální, divoký a ekofeministický. Pastorální větev se dále ještě dělí na klasickou, romantickou a americkou ekokritiku. Divoká větev rozlišuje ekokritický přístup nového a starého světa, zatímco ekofeministická ekokritika zahrnuje dva rozporuplné přístupy, kdy jeden zastává názor, že ženy obecně mají k přírodě blíže, a druhý tento názor popírá tvrzením, že ani ženy, ani muži nejsou schopni se s přírodou nijak propojovat.

ECHO

Prostějov upravil veřejné prostranství

Město Prostějov upravilo veřejné prostranství u bývalé základní školy v Husově ulici. Pomocí nové dešťové kanalizace byly odvedeny srážkové vody ze střechy budovy bývalé základní školy a přilehlých zpevněných ploch do objektů akumulace a vsaků na přilehlých pozemcích na veřejném prostranství před budovou. Současně došlo i k úpravě zeleně, pořízení mobiliáře včetně dřevěné pergoly a pořízení závlahového systému pro trávník. Prostor bude mimo jiné sloužit středoškolským studentům či zaměstnancům divadla. Na úpravu prostranství získala radnice peníze z Národního programu Životní prostředí v rámci Národního plánu obnovy.

Chrudim si pořídila elektrovůz na odpad

Technické služby Chrudim rozšířily svůj vozový park o elektromobil určený ke svozu komunálního odpadu. Pohodlně se vejde na chodník nebo cestičku v parku a obratně manévruje v sevřených historických uličkách, navíc je bez lokálních emisí. Svozový vůz byl vyroben v Dánsku, dosahuje nejvyšší rychlosti 55 kilometrů za hodinu a uveze zhruba 800 kilogramů komunálního odpadu. Verze s klecovou nástavbou je určena na košový sběr po městě. Pokud se vůz osvědčí v terénu, bylo rozhodnuto, že si Technické služby Chrudim pořídí ještě jedno vozidlo s alternativním pohonem. Auto si služby pořídily s pomocí dotace z Národního programu Životní prostředí.

Zlínský zámek má za sebou první etapu oprav

Zlínský zámek, nejstarší budova ve městě, má za sebou první část rozsáhlé rekonstrukce. Zahajovací etapa, jež skončila nedávno a trvala od poloviny loňského července, se dotkla výměny okenních a dveřních výplní. Ve čtyřech etážích historické a památkově chráněné budovy je více než 130 oken, jež nově splňují nároky na tepelné úspory a zároveň svým vzhledem zapadají do podoby historické budovy. Náklady na první etapu si vyžádaly přibližně 21 milionů korun, přičemž bezmála 7 milionů zaplatila dotace z Operačního programu Životní prostředí. Současně se uskutečnily také úpravy prostor pro příspěvkovou organizaci města, kterou je Živý Zlín – kulturní a kreativní centrum.

Pozvánky

VELETRH

Veletrh dotačních příležitostí v Kolíně

16. 5. 2023 10:00–14:00 / Podnikatelský inkubátor CEROP, Sokolská 1095, Kolín

Využijte příležitost konzultovat své záměry nebo získat více informací o dotačních příležitostech z nejjednodušších operačních programů a dalších zdrojů financování v Česku. Zástupce Státního fondu životního prostředí ČR přiblíží aktuální nabídku dotací z Modernizačního fondu a z Operačního programu Životní prostředí. Podrobnější informace o zúčastněných institucích získáte na webu CzechInvestu. Účast na veletrhu je zdarma po předchozí registraci.

Byli jsme...

URBATECH v Českých Budějovicích

Součástí veletrhu URBATECH na přelomu března a dubna byla i dvoudenní konference určená zejména zástupcům samospráv a vedení měst a obcí. První den byl věnován klimatickým změnám a hospodaření s vodou. Druhý den se zabýval energetickou soběstačností obcí a trendy v alternativních zdrojích energií. Možnosti dotační podpory pro města a obce představily i Ministerstvo životního prostředí a Státní fond životního prostředí ČR.

SEMINÁŘ

Terénní seminář k dotačnímu titulu Operační program Životní prostředí 2021–2027

13. 5. 2023 / Areál sv. Linhart v Karlových Varech, Sovova stezka 504/4, Karlovy Vary

Srdečně Vás zveme na terénní seminář věnující se Operačnímu programu Životní prostředí 2021–2027, který pořádá AOOPK ČR, regionální pracoviště Správa CHKO Slavkovský les, ve spolupráci s Lázeňskými lesy a parky Karlovy Vary, p. o. Seminář je vhodný pro zpracovatele žádostí, projektanty, zástupce obcí a krajů a ostatní žadatele (zemědělské subjekty, vlastníky půdy aj.), kteří připravují či mají zájem podat žádost do Operačního programu Životní prostředí se zaměřením na tvorbu malých vodních nádrží a tůní ve volné krajině. Pozvánku a více podrobností najdete na webu ochranaprirody.cz.

KONFERENCE

Konference ENVIRO 2023

18. 5. – 19. 5. 2023 / Horský hotel Sepetná, Ostravice

Hlavním cílem konference je výměna praktických i legislativních zkušeností Česka a Slovenska na poli odpadového hospodářství, ochrany ovzduší, klimatu, problematiky EIA a integrované prevence nebo BREF/BAT technologií. Konference se účastní zástupci Ministerstva životního prostředí ČR i SR, české i slovenské inspekce životního prostředí, zástupci státní správy a samosprávy, odborníci na monitorování kvality životního prostředí a zdraví obyvatel a provozovatelé významných průmyslových a energetických podniků. Více informací na www.envirokonference.cz.

Foto: Archiv SFŽP ČR

Odebírejte **Prioritu** v elektronické podobě!

Spotřebujeme **méně** papíru, nafty a energií

Dostanete ji **hned** v den vydání

Přistane vám **do e-mailu**

priorita.cz

EVROPSKÁ UNIE
Fond soudržnosti
Operační program Životní prostředí

Spolufinancováno
Evropskou unií

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Priorita | měsíčník Státního fondu životního prostředí ČR | vydává Státní fond životního prostředí ČR, rezortní organizace Ministerstva životního prostředí | ročník 16 | číslo 5 | KVĚTEN 2023 | časopis je distribuován bezplatně, pouze na území ČR | **adresa redakce:** Olbrachtova 2006/9, 140 00 Praha 4 |

kontakt na redakci: priorita@sfzp.cz | **objednávky:** www.sfzp.cz, www.opzp.cz | **redakce:** šéfredaktor: Jan Rödling; redaktorka: Barbora Scheinherrová;

grafická úprava: Eva Štanglová | **fotografie na titulní straně:** Archiv Správy KRNPAP | **číslo registrace:** MK ČR E 18178 | Tento časopis je tištěn dle ekologických standardů. |

Texty z časopisu Priorita je možné přetiskovat za předpokladu uvedení autora a zdroje.

Prosíme o správné vytrídění recyklovatelného obalu i časopisu.